

**T.C.**  
**NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ**  
**ANA BİLİM DALI**

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL YERLİ OLMA**  
**DURUMLARI VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR**

**Lale TORAMAN**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN**  
**DOÇ. DR. ERTUĞRUL USTA**

**KONYA-2017**





T. C.  
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ  
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü



**BİLİMSEL ETİK SAYFASI**

Öğrencinin	Adı Soyadı	Lale TORAMAN
	Numarası	158305011007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Yerli Olma Durumları ve Karşılaşılan Sorunlar

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

*Lale*  
Lale TORAMAN



T. C.  
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ  
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü



YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Lale TORAMAN
	Numarası	158305011007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Ertuğrul USTA
Tezin Adı	Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Yerli Olma Durumları ve Karşılaşılan Sorunlar	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Yerli Olma Durumları ve Karşılaşılan Sorunlar” başlıklı bu çalışma 08/12/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Ertuğrul USTA	Danışman	
Doç. Dr. Hasan ÇAKIR	Üye	
Yrd. Doç. Dr. Agah Tuğrul KORUCU	Üye	

## ÖNSÖZ

Yüksek lisans öğrenimim süresince ve tez çalışmalarım boyunca gösterdiği her türlü destek ve yardımdan dolayı tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Ertuğrul USTA'ya çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans tez savunmamdaki ilgi ve önerileri için değerli Doç. Dr. Hasan ÇAKIR ve Yrd. Doç. Dr. Agah Tuğrul KORUCU hocalarıma, yüksek lisans öğrenimimdeki katkılarından dolayı Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim dalındaki hocalarıma teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim süresince desteklerini esirgemeyen öğretmen arkadaşlarım ve okul idarecilerime, tezimin uygulamasında bana yardımcı olan değerli öğretmen arkadaşlarıma ve araştırmaya katılarak çalışmama destek olan öğrencilerime teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim sürecinde her daim manevi desteğini hissettiğim eniştem Necati SARIKAYA'ya teşekkür ederim.

Beni bugünlere getiren, maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olan başta babam Arif TORAMAN ve annem Zeliha TORAMAN olmak üzere tüm aileme sevgi, saygı ve şükranlarımı sunarım.

Lale TORAMAN

KONYA-2017



T. C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ



Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Adı Soyadı	Lale TORAMAN
Numarası	158305011007
Öğrencinin	Ana Bilim / Bilim Dalı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
	Programı Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı Doç. Dr. Ertuğrul USTA
Tezin Adı	Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Yerli Olma Durumları ve Karşılaşılan Sorunlar

### ÖZET

Bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinin dijital yerli olma durumları ve karşılaştıkları sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin dijital yerli özelliklerinin cinsiyete, sınıf düzeyine, anne çalışma durumuna, anne ve baba eğitim durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine ve teknoloji kullanım düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Nicel – nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma (mixed) araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma 2016-2017 eğitim-öğretim yılında ortaokul öğrencilerine uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak “Yeni Binyılın Öğrencisi Anketi”, “Siber Zorbalık Ölçeği”, “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 21 programı ve Independent-Samples T Test, One Way ANOVA, Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri kullanılmıştır. Nitel verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun (% 78) dijital yerli olma özelliklerine sahip oldukları, ortaokul öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin sınıf düzeyine ve annelerin çalışma durumuna göre değişmediği, ancak cinsiyete, anne ve baba eğitim durumlarına, gelir düzeyine, BİT sahip olma durumuna ve teknoloji kullanma düzeylerine göre değiştiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin siber zorba olma düzeylerinin annelerin çalışma durumuna ve anne ve baba eğitim durumlarına göre değişmediği, ancak cinsiyete, sınıf düzeyine, gelir düzeyine, BİT sahip olma durumuna ve teknoloji kullanma düzeylerine göre değiştiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Dijital yerli, siber zorbalık, ortaokul öğrencileri, bilişim teknolojileri



T.C.  
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ  
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü



Student's	Name Surname	Lale TORAMAN
	School Number	158305011007
	Department	Computer Education and Instructional Technology
	Program	Masters with thesis
	Thesis Advisor	Doç. Dr. Ertuğrul USTA
	Thesis Title	The Situations of Secondary School Students Being Digital Native and The Problems Encountered

### ABSTRACT

In this study, the situations of secondary school students being digital native and the problems that they are faced were investigated. It is examined whether it is different or not that the secondary school student being digital native's features according to gender status, grade level, mother's being working, the levels of parents education, the status of social economical levels and the level of using technology. Mixed researching method was used. This study was applied to secondary school students in 2016-2017 educational years. As collecting data tool; "New Millennium Student Survey", "Cyber Bullying Scale", "Personal Information Form" and "Semi-Structured Interview Form" were used. IBM SPSS Statistics 21 programme and Independent-Samples T Test, One Way ANOVA, Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis H tests were used to analysis of quantitative data. Content analysis technique was used to analysis of qualitative data. At the end of the study, the results of most of the students (%78) have features of being digital native, secondary school students' features of digital native doesn't change according to grade level and the status of mothers being working however, it changes according to gender status, the levels of parents education, the status of social economical levels, having ICT and the level of using technology are got. Besides levels of cyber bullying of secondary school students doesn't change according to mothers being working and the levels of parents education however, it changes according to gender status, grade level, the status of social economical levels, having ICT and the level of using technology are got.

**Keywords:** Digital natives, cyber bullying, secondary school students, information technologies

## İÇİNDEKİLER

<b>BİLİMSEL ETİK SAYFASI</b> .....	<b>ii</b>
<b>YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU</b> .....	<b>iii</b>
<b>ÖNSÖZ</b> .....	<b>iv</b>
<b>ÖZET</b> .....	<b>v</b>
<b>ABSTRACT</b> .....	<b>vi</b>
<b>İÇİNDEKİLER</b> .....	<b>vii</b>
<b>TABLolar LİSTESİ</b> .....	<b>ix</b>
<b>1. GİRİŞ</b> .....	<b>1</b>
1.1. Araştırmanın Konusu .....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Problem .....	4
1.4. Alt Problemler.....	4
1.5. Araştırmanın Önemi .....	5
1.6. Sayıltı .....	5
1.7. Sınırlılıklar .....	5
1.8. Kısaltmalar.....	5
<b>2. KAYNAK TARAMASI</b> .....	<b>6</b>
2.1. Dijital Yerli Nedir? .....	6
2.2. Siber Zorbalık Nedir? .....	8
<b>3. YÖNTEM</b> .....	<b>11</b>
3.1. Araştırmanın Modeli.....	11
3.2. Evren ve Örneklem .....	11
3.3. Veri Toplama Araçları .....	11
3.4. Verilerin Analizi .....	13
<b>4. BULGULAR</b> .....	<b>14</b>
4.1. Yeni Binyılın Öğrencisi Anket Bulguları .....	16
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	16
4.2. Siber Zorbalık Ölçeği Bulguları .....	26
4.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	26
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	33
4.4. Nitel Kısmı Ait Bulgular .....	34
4.4.1. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	34

4.4.2. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	42
<b>5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....</b>	<b>54</b>
5.1. Sonuç ve Tartışma .....	54
5.2. Öneriler .....	60
5.2.1. Eğitimcilere Yönelik Öneriler .....	60
5.2.2. Velilere Yönelik Öneriler .....	61
5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler .....	61
<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>62</b>
<b>EKLER .....</b>	<b>72</b>
EK-1: ARAŞTIRMA İZİN BELGELERİ .....	73
EK-2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU .....	74
EK-3: YENİ BİN YILIN ÖĞRENCİSİ ANKETİ .....	75
EK-4: SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ .....	77
EK-5: VELİ GÖRÜŞME FORMU .....	78
EK-6: ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU .....	79
<b>ÖZGEÇMİŞ .....</b>	<b>80</b>

## TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları ...	14
Tablo 2. Anket Maddelerine Verilen Yanıtlara İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri .....	16
Tablo 3. Cinsiyete Göre T Testi Analizi Sonuçları .....	18
Tablo 4. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre One-Way ANOVA Analizi Sonuçları ..	18
Tablo 5. Sınıf Düzeyine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları .....	19
Tablo 6. Anne Çalışma Durumuna Göre T Testi Analizi Sonuçları.....	19
Tablo 7. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre One-Way ANOVA Analizi Sonuçları .....	20
Tablo 8. Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları ....	21
Tablo 9. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre One-Way ANOVA Analizi Sonuçları .....	22
Tablo 10. Babaların Eğitim Düzeylerine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları ..	22
Tablo 11. Öğrencilerin Gelir Düzeylerine Göre One-Way ANOVA Analizi Sonuçları	23
Tablo 12. Gelir Düzeyine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	23
Tablo 13. BİT Sahipliğine Göre T Testi Analizi Sonuçları .....	24
Tablo 14. Öğrencilerin Teknoloji Kullanma Düzeylerine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	25
Tablo 15. Teknoloji Kullanım Düzeylerine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları	25
Tablo 16. Siber Zorbalık Ölçek Maddelerine Verilen Yanıtlara İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	26
Tablo 17. Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Analizi Sonuçları.....	27
Tablo 18. Sınıf Düzeylerine Göre Kruskal-Wallis H Analizi Sonuçları .....	28
Tablo 19. Anne Çalışma Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Analizi Sonuçları...	29
Tablo 20. Anne Eğitim Düzeyine Göre Kruskal-Wallis H Analizi Sonuçları.....	30
Tablo 21. Baba Eğitim Düzeyine Göre Kruskal-Wallis H Analizi Sonuçları .....	30
Tablo 22. Aylık Gelir Düzeyine Göre Kruskal-Wallis H Analizi Sonuçları .....	31
Tablo 23. BİT Sahipliğine Göre Mann-Whitney U Testi Analizi Sonuçları .....	32
Tablo 24. Teknoloji Kullanma Düzeylerine Göre Kruskal-Wallis H Analizi Sonuçları	32
Tablo 25. Dijital Yerli ve Siber Zorbalık Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları.....	33
Tablo 26. Ailelerin Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanımlarıyla İlgili Görüşleri..	35
Tablo 27. Öğrencilerin İnternet Ortamında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri ..	43

## 1. GİRİŞ

İnsanlar dolayısıyla toplumlar sürekli geliştirmek ve değişmektedir. Bu gelişim sonucunda toplumlar farklı gelişme aşamaları geçirmiştir. Toplumlar geçmişten günümüze üç önemli gelişme aşaması yaşamıştır. Bunlardan ilki tarım toplumu, ikinci olarak sanayi toplumu ve üçüncüsü de bilgi toplumu olmuştur (Kocacık, 2003). Bu değişen toplum ve gelişme aşamalarına göre insanların sahip olduğu özellikler de değişmektedir. Böylece birbirinden farklı zamanlarda yaşayan insanlar arasında farklılıklar oluşmaktadır. Bu da kuşak kavramını ortaya çıkarmaktadır. Bir kuşak; benzer zaman aralığında doğmuş, benzer yaşlarda olan, benzer dönemlerde yaşamış insan topluluğundan oluşur (Keleş, 2011).

Bilgi ve teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı bilgi toplumunda insanlar, yenilikçi, girişimci, yaratıcı ve bilgiyi sadece paylaşan değil aynı zamanda üreten özelliklerine sahiplerdir (Uğraş, 2012). Özellikle günümüzde her geçen gün daha da gelişen teknoloji ile ortaya çıkan dijital iletişim araçları, bilgisayar, internet, sosyal medya vb. araçlar kullanılarak ortaya çıkan dijital kültür, bilgi toplumunun bir parçası haline gelmiştir (Türkoğlu, 2010). Hızla gelişen teknoloji kuşakları arasındaki farklılıklara neden olmaktadır. Gelişen teknolojilere uyum sağlamak ve bu teknolojileri etkili bir şekilde kullanmak bireylerin doğdukları dönem özelliklerine göre daha kolay veya daha zor olmaktadır (Çukurbaşı ve İşman, 2014). Bu farklı uyum süreçlerinin sebebi insanların farklı yaş gruplarında olmalarıdır. Prensky (2001) de farklı yaşta ki bireylerin teknolojiyi kullanma becerilerinin birbirinden farklı olduğunu belirtmiş ve kuşakları arasındaki bu farklılıkları ortaya koymak için iki grup oluşturmuştur. Bilgisayarların, internetin ve video oyunlarının dijital dilini ana dilleri gibi konuşanlar dijital yerlileri, hayatlarının belli bir noktasından sonra yeni teknolojilerle tanışmış, 1980 yılı öncesi dünyaya gelmiş olan, dijital dili ikinci dil olarak kullananlar ise dijital göçmenleri oluşturmaktadır (Prensky, 2001).

Dijital yerli kavramı yerine farklı kaynaklarda farklı isimler kullanılmıştır. Pedro (2006) dijital yerli kavramı yerine, binyılın öğrencileri (millennials), internet nesli (net generation), oyun nesli (the gamer generation), yeni nesil (next generation,

n-generation), siber çocuklar (cyber kids), zaplayan insan (homo zappiens), çekirge zihin (grasshopper mind) gibi farklı kavramlar kullanmıştır (Şahin, 2009, s.156).

Prensky (2001) bilgisayar oyunlarının, internetin, cep telefonlarının ve anlık mesajlaşmanın dijital yerlilerin hayatlarında geniş bir yer tuttuğunu belirtmektedir. Prensky (2004) çevrim-içi ortamlar, internet, yeni teknolojiler, anlık mesajlaşma ortamları, cep telefonları, tartışma forumları, bilgisayar oyunları ve sosyal ağların dijital yerliler için hayatlarının merkezi olduğunu belirtmiştir. 1980'den sonra doğan, teknolojiyi hayatlarının ayrılmaz bir parçası olarak kabul eden, teknolojiyi bir araç değil amaç olarak kabul eden dijital yerliler, “günümüz teknolojileri ile hayata başlamış, hayatının merkezinde çevrim-içi ortamların ve yeni teknolojilerin yer aldığı, tüm günlük işlerini teknoloji ile yürüten 21. yy çocuklarından ve gençlerinden oluşmaktadır” (Bilgiç, Duman ve Seferoğlu 2011).

Dijital yerliler, teknolojiyi “kişisel ilgi veya eğlence, sosyal iletişim, günlük kullanım, profesyonel çalışma ve üniversite/ders çalışması olarak beş farklı bağlamda kullanmaktadırlar” (Waycott 2010; Aktaran: Bilgiç, Duman ve Seferoğlu 2011). Dijital yerliler, bilgiye hızlı erişmek isterler, metin yerine grafiği tercih ederler, bir makaleyi baştan sona doğrusal bir biçimde okumak yerine kapsül halinde rastgele okumayı tercih ederler, ciddi çalışmalar yerine oyunları tercih ederler, bilişsel yapıları sıralı değil paraleldir, aynı anda birçok işi yapmak isterler, keşfederek öğrenmek isterler (Bilgiç, Duman ve Seferoğlu 2011).

Teknoloji ile doğup büyümeleri, teknoloji ile iç içe olmaları ve hayatlarının büyük bir kısmında teknolojiyi kullanmalarının sonucu olarak dijital yerliler dijital göçmenlere göre daha farklı öğrenme tercihlerine ya da stillerine sahiptir (Prensky, 2001; Prensky, 2004).

Literatürde bazı kaynaklar Prensky'nin teknoloji kullanımına uyum sağlamadaki farklılıklarına göre gruplandığı bu iki dijital yerli ve dijital göçmen kavramına ek olarak üçüncü bir ara grup olması gerektiğini belirtmişlerdir. Kakırman Yıldız (2012) Prensky'nin dijital yerli ve dijital göçmen arasındaki sınırı çok kesin çizdiğini belirtmiş ve bir durumdan başka bir duruma geçişte, dönüşüm sürecinde mutlaka ara bir geçiş durumunun bulunması gerektiğini belirtmiştir. Hem dijital yerli

özelliklerinden bazılarını hem de dijital göçmen özelliklerinden bazılarını taşıyan, 1970 – 1999 yılları arasında doğanların oluşturduğu bu geçiş grubunun dijital melezler olarak adlandırılması uygun görüldüğü belirtilmiştir (Kakırman Yıldız, 2012). Çeşitli farklılıklara göre nitelendirilen bu üç grubun özelliklerini şöyle ifade edebiliriz: Dijital Göçmenler; değişime uzak kalanlar, anlayamayanlar, teknolojiyi kullanamayanlar, değişime direnenler. Dijital Melezler; kendilerini yeni duruma hazırlamaya çalışanlar, değişime hazır olanlar, değişenler, değişirken eski alışkanlıklarını bırakamayanlar. Dijital Yerliler; zaten hazır olanlar, ortama hazır doğanlar, doğdukları teknolojik ortamı doğal bulanlar, teknolojinin olmamasını düşünemeyenler (Prensky 2009; Aktaran: Tonta, 2009).

### **1.1. Araştırmanın Konusu**

Alanyazında dijital yerliler ile ilgili yapılan çalışmalarda genel olarak dijital yerli olması beklenen öğrencilerin gerçekten dijital yerli özelliklerine sahip olup olmadıkları ve dijital yerli öğrenciler ile dijital göçmen öğrenciler arasındaki farklılıklar belirlenmeye çalışılmaktadır (Çukurbaşı ve İşman, 2014). Öğrenci özelliklerinin bilinmesi derslerin planlanmasında, öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik sınıf ortamı tasarlanmasında ve ortama uygun yöntem ve araç gereç seçilmesinde önemli ve gereklidir. Ayrıca internetin hayatımızdaki yerinin artmasıyla beraber dijital yerli olarak tanımlanan öğrencilerin de web ortamında yaşadıkları sorunlar artmıştır. İnternet, akıllı telefon ve sosyal ağların kullanımının yaygınlaşması ve çok küçük yaşlara kadar inmesi web ortamında sorunlarla karşılaşanların da küçük yaşlara kadar inmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda ortaokul öğrencilerinin dijital yerli olma durumları ve karşılaştıkları sorunların incelenmesinin önemli olduğu ve bu alanda yapılan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu araştırmada da “Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Yerli Olma Durumları ve Karşılaşılan Sorunlar” araştırma konusu olarak belirlenmiştir.

### **1.2. Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin dijital yerli olma düzeylerini, karşılaştıkları sorunları ve bazı değişkenler açısından dijital yerli olma durumları arasında anlamlı farkların olup olmadığını belirlemektir.

Araştırmanın bağımsız değişkeni olarak öğrencilerin özlük nitelikleri; cinsiyet, sınıf, anne çalışma durumu, anne-baba eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey ve teknoloji kullanım düzeyi alınmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni ise dijital yerli ve siber zorba olma düzeyleridir.

### 1.3. Problem

Bu araştırmanın problem cümlesini “*Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Yerli Olma Durumları Ne Düzeydedir ve Karşılaştıkları Sorunlar Nelerdir?*” sorusu oluşturmaktadır.

### 1.4. Alt Problemler

1. Öğrencilerin sahip oldukları dijital yerli özellikleri;
  - a) Cinsiyete
  - b) Sınıf düzeyine
  - c) Anne çalışma durumuna
  - d) Anne ve baba eğitim durumuna
  - e) Ailenin sosyo-ekonomik düzeyine
  - f) BİT sahip olma durumuna
  - g) Teknoloji kullanım düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Ortaokul öğrencilerinin siber zorba olma durumları;
  - a) Cinsiyete
  - b) Sınıf düzeyine
  - c) Anne çalışma durumuna
  - d) Anne ve baba eğitim durumuna
  - e) Ailenin sosyo-ekonomik düzeyine
  - f) BİT sahip olma durumuna
  - g) Teknoloji kullanım düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Ortaokul öğrencilerinin dijital yerli olma düzeyleri ile siber zorba olma düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
4. Ailelerin ortaokul öğrencilerinin internet kullanımlarıyla ilgili görüşleri nelerdir?

5. Öğrencilerin internet ortamında karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri nelerdir?

### **1.5. Araştırmanın Önemi**

Dijital yerli öğrenci özelliklerinin belirlenmesi derslerin planlanmasında, öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik sınıf ortamı tasarlanmasında ve ortama uygun yöntem ve araç gereç seçilmesinde önemli ve gereklidir. İnternet insanların yaşamını pek çok yönden kolaylaştırmaktadır. Bilgi edinmek, araştırma yapmak, bilgileri saklama ve paylaşma internet ile oldukça kolaylaşmıştır. İletişim alanı internet sayesinde büyük bir değişim ve gelişim içindedir. Bu gelişim, farklı kültürleri tanıyıp iletişim kurma, yeni yerler keşfetme, kısa sürede daha fazla bilgiye ulaşma, arkadaşlar arasındaki bağlantıyı sürdürebilme ve yeni insanlarla tanışma gibi imkanlar sunmaktadır. Bu özellikler internetin insanların vazgeçilmez bir parçası olmasına yol açmıştır. İnternetin olumsuz özelliklerinin olması ise internetin kötü olmasından değil bireylerin kullanma amaçlarına bağlı olarak faydalı veya zararlı olabilmektedir. Bu durum, özellikle ortaokul seviyesinde öğrenciler üzerinde birçok soruna neden olabilmektedir.

### **1.6. Sayıltı**

Araştırmaya katılan öğrenci ve velilerin veri toplama araçlarındaki sorulara içtenlikle ve doğru bir biçimde cevap verdikleri kabul edilmiştir.

### **1.7. Sınırlılıklar**

1. Araştırmanın verileri ortaokul öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın verileri Yeni Binyılın Öğrencisi Anketi, Siber Zorbalık Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu'nun ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

### **1.8. Kısaltmalar**

YBÖ: Yeni Binyılın Öğrencisi

BİT: Bilgi ve İletişim Teknolojileri

## 2. KAYNAK TARAMASI

### 2.1. Dijital Yerli Nedir?

Günümüzde artık bilgi çağı ile birlikte bireyler kendi gereksinimlerine ek olarak toplumsal ve ekonomik hayatın gerekli kıldığı çeşitli niteliklerle donatılarak yetiştirilmektedir. Bu niteliklerin başında bilgi okuryazarı olmak, etkin bilgi kullanımını öğrenmek gelmektedir (Önal, 2010). Bilgi, yaşadığımız çağın bir simgesidir. Günümüzde her an istediğimiz bilgiye hızlı ve kolay bir şekilde ulaşılabilir. Yaşanan bu bilgi patlaması araştırma - geliştirmeye verilen önemin bir sonucudur. Bilgi çağının bir göstergesi olarak teknolojik gelişmelerin artmasıyla bilgi ağları evlere kadar uzanmaktadır. Bilgi çağında bilginin değeri diğer ekonomik araçların önüne geçmiştir (Selvi, 2012). Gelişen teknoloji hayatın her alanında etkili olmakta ve bilgi toplumunu şekillendirmektedir. Günümüzde teknolojik gelişmelerin etkisi ile tüm dünya dijitalleşmektedir. Özellikle internetin yaygınlaşması ile dijitalleşme artmış ve bilgi toplumunun ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Türkoğlu, 2010). Ve bu değişen toplumsal yapı ile birlikte doğan ve büyüyen yeni bir nesil ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu yeni nesil için ve devam eden nesil için farklı tanımlamalar yapılmıştır. Prensky (2001) makalesinde 80'li yılların başında doğan nesil için dijital yerliler (digital natives) kavramını kullanarak literatüre yeni bir kavram kazandırmıştır. Dijital teknolojinin yaygın kullanımı öncesinde doğan ya da yetişen nesil için ise dijital göçmenler (digital immigrants) kavramını kullanmıştır. Bu kavram 1980 öncesinde doğan, dijital ortama aşına olmayıp sonradan uyum sağlamaya çalışan bir nesildir (Prensky, 2001). Tapscott (2009) ise dijital çağda doğup büyüyen bu yeni nesle net jenerasyonu adını vermekte ve bu neslin dijital medya ortamında büyüyen ilk nesil olduğunu belirtmektedir. Helsper ve Enyon (2009) farklı olarak 1990 ve sonrası doğanlar için ikinci jenerasyon ifadesini kullanmış ve bu nesli web 2.0 teknolojinin kullanılmaya başlandığı bir dünyaya doğanlar olarak tanımlanmıştır. Bu yeni nesil için kullanılan farklı tanımlamalar vardır: Y-jenerasyonu, Z-jenerasyonu (McCrindle and Wolfinger, 2010), Dijital jenerasyon (Jukes, McCain and Crockett, 2010), İ-jenerasyonu / İnternet jenerasyonu (Rosen, 2010), Milenyum jenerasyonu (Lancaster and Stillman, 2010; Howe and Strauss, 2000), M-jenerasyonu / Multitasking jenerasyon (Wallis,

2006), Medya jenerasyonu (Cvetkovic and Lackie, 2009) ve Teknoloji jenerasyonu (Lancaster and Stillman, 2010). Dijital yerliler ve dijital göçmenler arasındaki farklılığı oluşturan ve bu iki grubu ayıran en önemli etken, teknolojiyi deneyimleme biçimleridir. İnsanların teknolojiye adapte olma süreleri ya da teknoloji kullanımının onlara kolay ya da zor gelmesi dijital yerli ya da göçmen olarak nitelendirilmelerine neden olmaktadır (VanSlyke, 2003). Bilgiye ulaşmada dijital göçmenler önce basılı kaynakları daha sonra interneti kullanırken dijital yerliler önce interneti tercih etmektedirler. Çoğu dijital yerli geleneksel kütüphaneleri kullanmamakta veya çok nadir kullanmaktadır. Bilgi edinme yöntemleri olarak kütüphane web siteleri yerine sosyal ağ sitelerini kullanmaktadırlar. Bunun temel sebebi sosyal ağların hızla yayılması, çeşitli hizmetleri bir arada sunmalarıdır. Sosyal ağlar, kullanıcılara sosyalleşmenin yanı sıra bilgi paylaşımı, birçok uygulama veya kendi içerik ve uygulamalarını oluşturmak için sanal bir ortam sunmaktadır (Rayport, 2009). Dijital yerliler, teknoloji kullanımı, bilgiye erişim, hayata bakış açısı gibi pek çok özellik yönünden dijital göçmenlerden farklıdırlar. Köroğlu (2014) yaptığı çalışmada yenilikçiliğin dijital yerlilerin hayatlarının bir parçası olduğunu belirtmiştir. Dijital yerlilerin genel özelliklerine bakıldığında; teknolojiyi ihtiyaç olarak gören, online ortamları tercih eden, internette doğrusal olarak hareket etmeyen, (non-linear) gezinen, aynı anda birden fazla iş yapabilen (multitasker), çoklu ortam (multimedia) kullanan kişiler oldukları görülmektedir (Prensky, 2001). Dutton ve Blank (2011) çalışmalarında taşınabilirlik (mobility) ve zaman ve mekandan bağımsız olma (ubiquitous) kavramlarından bahsetmekte ve bu kavramların önemli olduğu kullanıcıları yeni jenerasyon kullanıcılar (Next Generation Users) olarak tanımlamaktadırlar. Yeni jenerasyon ile kastedilen kişiler dijital yerli olarak tanımlananlar ve yaşı daha büyük olsa da dijital yerliler kadar olanaklardan etkili bir şekilde faydalananlardır. Diğer taraftan bireyler ve toplumlar arasında bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmada ve teknolojilere erişimde eşitsizlikler yaşanmaktadır. Bazıları yüksek hız ve düşük maliyetlerle yeni bilgilere ulaşarak iyi bir eğitim, iş ortamı, gelir düzeyine sahip olurken diğer yandan düşük hız ve yüksek maliyetle kendilerine sunulan imkanların içinde kısıtlananlar da bulunmaktadır (Öztürk, 2002). Hargittai (2010) çalışmasında dijital yerli tanımlamasının genç bireyler arasındaki dijital eşitsizliklerin görülmesini engellediğini belirtmiş ve bu

nedence bu tanımlamadan vazgeçilmesini önermiştir. Yeni teknolojiler bireylerin internete bağlanarak birbirleriyle etkileşimini artırıp işbirliği yapabilmelerini sağlayarak verimliliği artırsa da bu teknolojilere herkesin eşit erişimi söz konusu değildir (DiMaggio, Hargittai, Neuman and Robinson, 2001). Bu açıdan bakıldığında dijital yerli tanımının 1980 sonrasında doğan her bireyi kapsamadığı düşünülebilir.

Dijital yerlilerle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında çocukların teknoloji becerilerinin hızlı bir şekilde geliştiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Rideout, Foehr and Roberts (2010) yaptıkları çalışmada Amerika Birleşik Devletlerindeki 8-18 yaş arası gençlerin medya kullanım alışkanlıklarını incelemişler ve şu sonuçları elde etmişlerdir: 8-18 yaşlarındaki gençlerin aynı anda birden fazla araç kullanma oranı (multitasking proportion), son on yılda giderek artmış ve 1999 yılında %16, 2004 yılında %26, 2009 yılında %29 olduğu ve 1999 yılında günde 6 saat 19 dakikasını, 2004 yılında 6 saat 21 dakikasını, 2009 yılında ise 7 saat 38 dakikasını medya kullanarak geçirdikleri görülmüştür. 2009 yılında elde edilen sonuçlara bakıldığında, aynı anda birden fazla araç kullanma oranının ve medya ile geçirilen sürenin önceki yıllara göre oldukça arttığı görülmektedir.

Lehman (2012) dijital yerliler ve dijital göçmenler arasındaki medya kullanımları ve bunlar arasında nasıl geçiş yaptıklarıyla ilgili yaptığı araştırmada; dijital yerlilerin 1 saat içinde televizyon, gazete, tablet bilgisayar, akıllı telefon gibi platformlar arasındaki kanallarda 27 kez geçiş yapabildiği, duygusal iniş çıkışları alt seviyede deneyimledikleri ve çok kısa sürede sıkılarak havalarını değiştirmek için dikkatlerini başka bir yere verdikleri, evde, odadan odaya geçerken bile akıllı telefonları yanından ayırmadıkları, dijital yerlilerin yarısından fazlasının (%54) insanlarla konuşmak yerine mesajlaşmayı tercih ettiği, dijital göçmenlerde ise bu oranın %28'e düştüğü sonuçlarına ulaşmıştır.

Alanyazına baktığımızda dijital yerlilerin teknoloji ile iç içe, sürekli sanal ortamlarla bağlantılı ve hız ve görsellikten yana oldukları söylenebilir.

## **2.2. Siber Zorbalık Nedir?**

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve her alanda olduğu gibi günlük yaşamda da yaygın olarak kullanılmasıyla zorbalık sanal ortamlarda da

gerçekleşmeye başlamıştır. Cep telefonları, sosyal ağlar, sohbet odaları veya web siteleri aracılığıyla internet ortamında çeşitli biçimlerde zorbalık yapmak veya zorba mağduru olmak kolaylaşmıştır. Teknolojideki hızlı gelişim ve değişimler sonucunda siber zorbalık kavramı ortaya çıkmıştır. Siber zorbalık için teknoloji kullanılarak zorbalık davranışlarının gerçekleştirilmesi tanımı yapılabilir. Tokunaga (2010) siber zorbalığın online taciz (online harrasment), online zorbalık (online bullying), elektronik zorbalık (electronic bullying) şeklinde benzer kavramlarla ilişkili olduğunu ve bu kavramları kapsadığını belirtmiştir. Siber zorbalığın en geniş tanımı; bir birey veya grup tarafından başkalarına zarar vermek amacıyla kasıtlı ve tekrarlı davranışların bilgi ve iletişim teknolojileri kullanarak gerçekleşmesidir (Blais, 2008). Siber zorbalık için yapılan bazı tanımlamalar şöyledir: Siber zorbalık, elektronik yolla alay, hakaret, tehdit, taciz veya gözdağı ile yapılan bir saldırganlıktır (Raskauskas and Stoltz, 2007). Siber zorbalık; bir sohbet (chat) odasında veya bir web sayfasında, e-posta, anlık ileti yoluyla ya da cep telefonuna gönderilen mesajlar veya resimler yoluyla gerçekleştirilen zorbalıktır (Kowalski and Limber, 2007). Siber zorbalık, birinin başka biriyle çevrimiçi ortamda dalga geçmesi, birini telefonla ya da mesajla tekrarlı olarak rahatsız etmesi ya da kişiye hoşlanmayacağı mesajlar göndermesidir (Hinduja and Patchin, 2011). Siber zorbalık, bir kişinin fotoğraf veya kişisel bilgilerini kişiyi incitmek, küçültmek ya da alay etmek için kullanmaktır (Holla, 2013). Siber zorbalık; bir birey ya da gurubun bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak başka birey ya da grubu zalimce metin veya grafik göndererek ya da yayınlarak sürekli ve kasıtlı olarak tehdit ve taciz etmesidir (Mason, 2008). Siber zorbalık, fiziksel iletişim olmadan zarar veren, çok az plan gerektiren ve yakalanma tehlikesinin az olmasından dolayı fırsatçı bir suçtur (Englander and Muldowney, 2007). Siber zorbalık, bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarını kullanarak bilgiye verilen zararı ve kişisel sitelerin çökertilmesini içermektedir (Q. Li, 2007a). Siber zorbalık, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak bir birey ya da gruba teknik ya da ilişkisel tarzda zarar verme davranışlarının tümü ve elektronik posta, cep telefonu, çağrı cihazı, kısa mesaj servisi, web siteleri gibi bilgi ve iletişim teknolojilerini zarar vermek amacıyla kullanarak kasten, tekrarlayıcı bir şekilde ve düşmanca yapılan davranışlardır (Tanrıku, Kınay ve Arıca, 2013). Siber zorbalık, son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle meydana gelen değişiklikler sonucunda cep telefonu,

bilgisayar ve diğ er teknolojik aletlerin zararlı kullanımı, kurbanı karşı yapılan kasıtlı, saldırganca ve tekrarlanan davranışlar bütünüdür. (Steffgen and König, 2009). Siber zorbalık davranışında; sözel zorbalık türü olan isim takma, küçük düşürme, hakkında söylenti çıkarma, alay etme, kötü şakalar yapma, biri hakkında kötü bir şeyler yazma, kırıcı notlar bırakma gibi davranışlar görülebilmektedir (Manap, 2012).

Siber zorbalık yapan kişiler başka kişilerin de siber zorbalık davranışlarında bulunduğunu düşünür ve bu davranışların kabul edilebilir olduğuna inanırlar. Siber zorbalık, siber kurbanları olumsuz olarak etkilerler (Brown, Jackson and Cassidy, 2006). Bazı araştırmalardan elde edilen sonuçlar da bunu desteklemektedir: Siber zorbalık yapanların birçoğu siber zorbalığa uğradığını belirtmektedir (Baker ve Kavşut, 2010; Görzig, 2011; Q. Li, 2007a).

Siber zorbalık genellikle kurban ve zorba arasında yaşanan sorunlar nedeniyle ortaya çıkmaktadır (Akbulut ve Erişti, 2011). Q. Li (2007b) çalışmasında öğrencilerin %15'inin akran zorbalığı gördüğünü belirtmiştir. Duygusal ilişkilerin bitmesi sonucunda intikam duygusuyla siber zorbalık yapılmaktadır (Özdemir ve Akar, 2011). Siber zorbalık yapan kişilerin %39'u intikam almak, %26'sı şaka yapmak için, %16'sı bir şeye kızdıkları için, %15'i canı sıkıldığı için siber zorbalık davranışlarında bulduklarını belirtmişlerdir (Cross, Piggin, Douglas and Vonkaenel-Flatt, 2012).

Siber zorbalık kavramı hakkında yapılan tanımlara bakıldığında siber zorbalık kavramını genel olarak zorbaca davranışların internet, telefon gibi bilişim teknolojileri kullanılarak ve tekrarlı olarak yapılması şeklinde ifade edebiliriz. Tanımlarda da görüldüğü gibi siber zorbalığın temel unsurları bilgi iletişim teknolojileri ile ilişkilidir. Kowalski, Limber ve Agatston (2008) siber zorbalığı ayrı bir kavram olarak değerlendirmek yerine yüz yüze yapılan zorbalığın elektronik hali olarak belirtmişlerdir. Zorbalığın sanal ortamlarda gerçekleşmesinin yüz yüze yapılan zorbalıkta olduğu gibi teknik beceride güçlü olmayı gerektirmediği söylenebilir ancak günümüzde bilgisayar veya cep telefonlarıyla sahte bir iletinin gönderilmesi gibi yapılacak siber zorbalık davranışları da üstün bir teknik beceri gerektirmemektedir. Siber zorbalığın en önemli özelliği kurbanın kaçma imkanı olmamasıdır (Slonje and Smith, 2008).

### 3. YÖNTEM

#### 3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nicel ve nitel araştırma desenlerinin birlikte yürütüldüğü karma araştırma deseni kullanılmıştır. Nicel araştırmalar değişkenler arasındaki ilişkileri tanımlar ve bu tür ilişkilerin nedenlerini açıklar. Nicel araştırmalarda değişkenler arasındaki ilişkileri tanımlamak için sayısal veriler kullanılır (Büyüköztürk, 2011; Karasar, 2015). Nitel veriler için yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır.

#### 3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Konya ilinin Ereğli ilçesinde bulunan ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Konya Ereğli’de 5. 6. 7. ve 8. sınıfta öğrenim görmekte olan ve tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 571 kişilik öğrenci grubu oluşturmaktadır. Nitel verilerin örneklemini ise öğrenci velilerinden tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 12 kişilik veli grubu oluşturmaktadır.

Araştırmacının çalışma alanını oluşturan, araştırma sonuçlarının geçerli olacağı, ulaşılan sonuçların genelleştireceği gruba evren denilmektedir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010). Ancak, tüm evrene ulaşmak maliyet, zaman, ulaşım, enerji kısıtlılığı gibi nedenlerden dolayı her zaman mümkün olmamaktadır. Bu bağlamda çalışma evreninden araştırmanın kapsamına uygun olarak belirli ölçütlere göre seçilen ve seçildiği evreni temsil edecek yeterliliğe sahip örneklem gruplarının belirlenmesi önemlidir.

Bu çalışmada örneklem grubunun Ereğli’de öğrenim gören öğrencilerden seçilmesinin nedeni; araştırmacının burada görev yapmasından dolayı öğrencilere daha kolay ulaşması ve uygulama sürecini daha kolay yürütme imkânının olmasıdır.

#### 3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama sürecinde nicel ve nitel yaklaşımlar kullanılmıştır. Nicel verilerin toplanmasında bir anket ve ölçek uygulanmıştır. Öğrencilerin dijital yerli olma durumlarını belirlemek amacıyla Şahin (2010) tarafından geliştirilen “Yeni Binyılın Öğrencisi Anketi” kullanılmıştır. Anket 38 maddeden oluşan beşli likert tipli bir ankettir. Ankette yer alan derecelendirme ifadeleri “Çok Uygun”,

“Uygun”, “Kararsızım”, “Uygun Değil” ve “Hiç Uygun Değil” şeklindedir. Anketin güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach’s Alpha değeri .826 bulunmuştur. Alanyazında .80’in üzerindeki değerler oldukça güvenilir olarak kabul edilmektedir (Şahin, 2010).

YBÖ anketinden elde edilen ortalama puanın cinsiyet, sınıf, anne çalışma durumu, anne ve baba eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve teknoloji kullanım düzeyi bağımsız değişkenleri açısından karşılaştırılması için parametrik testler yapılmıştır.

Öğrencilerin karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla da Arıca, Kınay ve Tanrıku (2012) tarafından geliştirilen “Siber Zorbalık Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 24 maddeden oluşan dördü skala üzerinden yanıtlanan bir ölçektir. Ölçekte yer alan derecelendirme ifadeleri “Hiçbir Zaman”, “Bazen”, “Çoğu Zaman” ve “Her Zaman” şeklindedir. Ölçeğin güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach’s Alpha katsayısı .95 ve test-tekrar test katsayısı .70 bulunmuştur (Arıca, Kınay ve Tanrıku, 2012). Güvenilirlik analizi sonucunda elde edilen değerler kullanılan anket ve ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Ölçümlerin güvenilirliği için yeterli olduğunu ( $< .70$ ) (Büyüköztürk, 2011) göstermektedir.

Siber zorbalık ölçeğinden elde edilen ortalama puanın cinsiyet, sınıf, anne çalışma durumu, anne ve baba eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve teknoloji kullanım düzeyi bağımsız değişkenleri açısından karşılaştırılması için non-parametrik testler yapılmıştır. Araştırma kapsamında yapılan istatistiklerde parametrik testler için gerekli olan koşullar incelenmiş ve koşulların sağlanmaması durumunda non-parametrik testler kullanılmıştır.

Yeni Binyılın Öğrencisi Anketi ve Siber Zorbalık Ölçeği ile birlikte öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek için Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda öğrencilere cinsiyet, sınıf, yaş, anne çalışma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, gelir düzeyi, BİT sahipliği, teknoloji kullanma düzeyleri ve internet kullanım amaçlarını belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur.

Nitel verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme yapmak için görüşme soruları hazırlanmıştır ve uzman görüşü alınarak görüşme formu haline getirilerek öğrencilere ve velilere uygulanmıştır.

### **3.4. Verilerin Analizi**

Bu araştırmada verilerin analizi için IBM SPSS Statistics 21 yazılımı kullanılmıştır. İlk olarak toplanan veriler Microsoft Excel'e girilerek SPSS programına aktarılmıştır. Ölçeklerde yer alan maddelerin ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanarak tablo halinde sunulmuştur. Verilerin kodlanmasında beşli likert şeklindeki "Çok Uygun", "Uygun", "Kararsızım", "Uygun Değil" ve "Hiç Uygun Değil" verilerine sırasıyla 5-4-3-2-1 olacak şekilde puanlama işlemi yapılmıştır. Dörtlü likert şeklindeki "Her Zaman", "Çoğu Zaman", "Bazen" ve "Hiçbir Zaman" verilerine de sırasıyla 4-3-2-1 olacak şekilde puanlama işlemi yapılmıştır. Beşli ve dörtlü likert şeklinde iki farklı veri toplama aracının olmasından dolayı YBÖ anketi ve Siber zorbalık ölçeği maddelerinden elde edilen ortalama puanların % değerleri hesaplanarak işlem ve yorumlamalar bu değerler üzerinden yapılmıştır. Verilerin analizinde katılımcıların demografik verilerini açıklamak için betimsel istatistik yöntemlerinden frekans (f) ve yüzde (%) kullanılmıştır. Ayrıca Yeni Binyılın Öğrencisi anket verilerinin normallik testleri sonucunda normal dağılımı ve örneklem sayısının yeterli olması sebebiyle parametrik testler kullanılmıştır. YBÖ anketinden elde edilen ortalama puanlar, cinsiyete ve anne çalışma durumuna göre Independent-Samples T Test aracılığıyla karşılaştırılmıştır. Sınıfa, anne-baba eğitim durumuna, gelir düzeyine ve teknoloji kullanma düzeyine göre ise One Way ANOVA testi aracılığıyla karşılaştırılmıştır. Gruplar arasında anlamlı farkın bulunması durumunda aradaki farkı belirlemek amacıyla varyansların homojen olması durumunda Scheffe, varyansların homojen olmaması durumunda ise Dunnett C analizleri yapılmıştır. Analizlerin sonuçlarının yorumlanmasında anlamlılık düzeyi  $p=0.05$  esas alınmıştır. Elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Siber Zorbalık Ölçeği verilerinin normallik testleri sonucunda normal dağılım göstermemesi sebebiyle non-parametrik testlerden Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri kullanılmıştır. Siber zorbalık ölçeğinden elde edilen ortalama puanlar, cinsiyete ve anne çalışma durumuna göre Mann-Whitney U testi

aracılığıyla karşılaştırılmıştır. Sınıfa, anne-baba eğitim durumuna, gelir düzeyine ve teknoloji kullanma düzeyine göre ise Kruskal-Wallis H testi aracılığıyla karşılaştırılmıştır.

Nitel verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi metodu kullanılmıştır. Verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak içerik analizinin temel amacıdır. Bu yüzden toplanan veriler önce kavramlaştırılmalı, sonra ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir şekilde düzenlenmeli ve veriyi açıklayan temalar belirlenmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizinde konuyla ilgili kategoriler saptanarak incelenen veriler saptanan kategorilere göre gruplandırılır (Özdemir, 2010). Nitel verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılırken verilerin analizinde; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşama izlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu çalışmada da iki ayrı çalışma grubundaki veli ve öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar kodlanarak temalar oluşturulmuştur. Buna göre elde edilen veriler gruplandırılarak yorumlanmıştır. Ayrıca her görüşme sorusu için verilen cevaplardan 2 - 3 tanesi aynen sunulmuştur. Veriler sunulurken ve bulgular yorumlanırken çalışma grubundaki veli ve öğrencilerin gerçek isimleri kullanılmamıştır. Görüşme yapılan velilerin her birine sırası ile K1, K2, K3... K12 şeklinde kodlar verilmiştir. Görüşme yapılan öğrencilerin her birine ise sırası ile Ö1, Ö2, Ö3... Ö24 şeklinde kodlar verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular görüşme formunda yer alan sorulara göre sırasıyla sunulmuş ve yorumlanmıştır.

#### 4. BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1’de verilmiştir:

**Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları**

		<i>F</i>	<i>%</i>
<b>Cinsiyet</b>	Kadın	295	51,7
	Erkek	276	48,3

	<b>Toplam</b>	571	100,0
<b>Sınıf Düzeyi</b>	5	115	20,1
	6	133	23,3
	7	146	25,6
	8	177	31,0
	<b>Toplam</b>	571	100,0
<b>Yaş</b>	11	129	22,6
	12	140	24,5
	13	162	28,4
	14	140	24,5
	<b>Toplam</b>	571	100,0
<b>Anne Çalışma Durumu</b>	Evet	81	14,2
	Hayır	490	85,8
	<b>Toplam</b>	571	100,0
<b>Anne Eğitim Durumu</b>	Okur-yazar değil	25	4,4
	İlköğretim	438	76,7
	Lise	79	13,8
	Yükseköğretim	29	5,1
	<b>Toplam</b>	571	100,0
<b>Baba Eğitim Durumu</b>	İlköğretim	331	58,0
	Lise	127	22,2
	Yükseköğretim	113	19,8
	<b>Toplam</b>	571	100,0
<b>Aylık Gelir Düzeyi</b>	Düşük	135	23,7
	Orta	289	50,6
	Yüksek	147	25,7
	<b>Toplam</b>	571	100,0
<b>BİT Sahip Olma Durumları</b>	Var	287	50,3
	Yok	284	49,7
	<b>Toplam</b>	571	100,0
<b>Teknoloji Kullanma Düzeyi</b>	Az	19	3,3
	Orta	69	12,1
	İyi	243	42,6
	Çok iyi	240	42,0
	<b>Toplam</b>	571	100,0
<b>İnternet Kullanım Amacı</b>	Ders Çalışmak / Ödev Hazırlamak	298	31,5
	Film İzlemek	134	14,1
	Sosyal Ağlar	194	20,5
	Oyun oynamak	162	17,1
	Alışveriş Yapmak	43	4,6

Haber Edinmek	116	12,2
<b>Toplam</b>	<b>947</b>	<b>100,0</b>

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun (%42,6) teknoloji kullanma düzeylerini iyi olarak belirttiği görülmektedir. İnternet kullanım amaçlarına bakıldığında en çok ders çalışmak / ödev hazırlamak maddesinin, ikinci olarak ise sosyal ağlar maddesinin seçildiği görülmektedir.

#### 4.1. Yeni Binyılın Öğrencisi Anket Bulguları

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin dijital yerlilik özellikleri ve araştırma sorularının yanıtları incelenmiştir.

##### 4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin Yeni Binyılın Öğrencisi anket maddelerine verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

**Tablo 2. Anket Maddelerine Verilen Yanıtlara İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri**

Anket Maddeleri	$\bar{X}$	ss
1. Bilgisayar kullanmak benim için zordur.	4,38	1,03
2. Birden fazla e-posta hesabım var.	2,40	1,52
3. İnternette bir konuyu araştırırken tek kaynakla yetinmem, başka sitelere de girer, farklı kaynaklara da başvururum.	3,72	1,29
4. İnternette aradıklarımı kolaylıkla bulabilirim.	3,98	1,02
5. İnternet ilan sitelerine ve forumlara üye olabilirim.	2,40	1,39
6. Kendi dosyalarımı (resim, mp3, program vb.) paylaşım açabilirim.	2,84	1,49
7. Cep telefonuna mesaj göndermek için interneti kullanırım.	2,99	1,54
8. Kendi web sitemi yapabilirim.	2,30	1,39
9. Genellikle birden fazla işle aynı anda uğraşabilirim (örnek: ders çalışma, müzik dinleme, mesaj atma, chat(sohbet) yapma, yemek yeme).	3,01	1,50
10. İnternete aynı anda birden fazla siteye bağlanır, hepsini aynı anda takip ederim.	2,71	1,46
11. Merak ettiğim konuları kendim araştırıp öğrenmeyi tercih ederim.	4,02	1,19
12. Bir internet sitesinde numara sırasıyla verilmiş sayfaları rastgele, serbestçe gezerim, o sırayı takip etmem.	2,33	1,34
13. Yeni bir cihazı kullanma kılavuzunu okuyarak değil, kurcalayarak, deneme yanılma yoluyla öğrenirim.	2,85	1,53
14. Kitaplarda daha fazla resim, şekil ve grafik olmasını tercih ederim.	3,57	1,43
15. Bilgisayarda hareketli, hızlı oyunları oynarım (FIFA, PES 2013, Counter Strike vb.).	3,35	1,48
16. Bilgisayarda düşünme gerektiren strateji oyunları oynarım (Age of Empire, Klan savaşları vb.).	3,59	1,33

17. Derslerde aklım konudan konuya geçer, genellikle dikkatimi toplamakta güçlük çekerim.	2,76	1,42
18. İnternette bir sitede gezinirken asıl önem verip okuduğum konuyu bırakıp diğer bağlantılara tıklayıp serbestçe gezinirim.	2,14	1,30
19. E-posta gruplarına üyeliğim vardır.	2,43	1,53
20. İnternet üzerinden arkadaşlık sitelerini kullanarak yeni arkadaşlar edinirim (Facebook, sohbet (chat) siteleri vb.).	2,84	1,55
21. Gerçek hayatta hiç buluşup görüşmediğim fakat internette sadece takma isimlerini (nick name) bildiğim insanlarla sohbet ederim.	1,80	1,29
22. Dinlenme zamanlarımı bilgisayar veya internette geçiririm.	2,69	1,43
23. Cep telefonuma mesaj geldiğinde derste de olsam hızla cevap veririm.	1,81	1,24
24. Aradığım bilgileri kitaptan bulmaktansa internetten bulmayı tercih ederim.	3,14	1,39
25. İnternetteki video içerikli gazeteleri (haberleri), basılmış gazetelere tercih ederim.	2,84	1,39
26. Cep telefonuyla mesaj yazarken kısaltma dili kullanırım (kib = kendine iyi bak, tmm = tamam gibi).	3,38	1,51
27. Ödevlerimde cep telefonumda kullandığım gibi kısaltma dili kullanmak isterim.	2,46	1,53
28. İnternette sitelere yazı yazar, yorum yaparım (facebook, forum siteleri vb.).	2,74	1,49
29. Okulda kullanılan bilgi ve iletişim teknolojileri türlerini yeterli buluyorum (bilgisayar, internet, projeksiyon, yazıcı, tarayıcı vb.).	3,09	1,42
30. Okulda kullanılan bilgisayar, internet ve teknoloji araçlarının kalitesini yeterli buluyorum.	3,07	1,39
31. Okulda kullanılan bilgi ve iletişim teknolojilerine yeterli sıklıkta ulaşabiliyorum.	2,89	1,32
32. Okulda cep telefonu, dizüstü ve tablet bilgisayarın serbestçe kullanılmasını isterim.	3,42	1,58
33. Ödev yaparken konuyu önce internette araştırırım.	2,96	1,42
34. Okulda derslerin içeriği ve ödev konularında söz sahibi olmak istiyorum.	3,73	1,26
35. Okulda derslerde kullanılan teknoloji destekli öğretim etkinliklerini yeterli buluyorum.	3,27	1,36
36. Okuldaki derslerde birlikte çalışma ve grup çalışması olanaklarını yeterli buluyorum.	3,19	1,37
37. Okuldaki ders sürelerini uzun buluyorum.	2,92	1,57
38. Derslerde öğretim amaçlı oyun ve eğlence etkinlikleri yeteri kadar kullanılmaktadır.	2,93	1,52
Genel Toplam	59,44	11,57

Tablo 2’de anket maddelerinin ortalamaları ile standart sapmaları incelendiğinde standart sapmaların yüksek olduğu ve ortalamalardan uzak noktalarda değerler aldıkları görülmektedir. Maddelerin ortalama değerleri incelendiğinde ve genel toplama bakıldığında orta ve üstü düzeyde (genel toplam=59,44) olduğu söylenebilir.

Çalışmanın birinci araştırma sorusu “Ortaokul öğrencilerinin Yeni Binyılın Öğrencisi anketinden aldıkları puanlar “cinsiyet, sınıf düzeyi, anne çalışma durumu,

anne ve baba eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, BİT sahip olma durumu ve teknoloji kullanım düzeyi” değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?” olarak belirlenmiştir. Belirlenen değişkenlerle ilgili yapılan analizlerin sonuçları sırasıyla aşağıda sunulmuştur.

### **Ortaokul Öğrencilerinin Yeni Binyılın Öğrencisi Anketinden Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere ilişkisiz örneklem T testi (Independent-Samples T Test) yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

**Tablo 3. Cinsiyete Göre T Testi Analizi Sonuçları**

<b>Cinsiyet</b>	<b>N</b>	$\bar{X}$	<b>ss</b>	<b>df</b>	<b>t</b>	<b>p</b>
<b>Kadın</b>	295	55,86	10,29	569	-8,07	,000
<b>Erkek</b>	276	63,28	11,65			

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ( $t = -8,07$ ;  $p < ,05$ ). Ortalama puanlara bakıldığında bu farklılığın erkekler lehine anlamlı olduğu görülmektedir ( $\bar{X}_{\text{Erkek}} = 63,28 - \bar{X}_{\text{Kadın}} = 55,86$ ). Yani ortaokul erkek öğrencilerinin dijital yerli olma düzeyleri, ortaokul kız öğrencilerinin dijital yerli olma düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur.

### **Ortaokul Öğrencilerinin Yeni Binyılın Öğrencisi Anketinden Aldıkları Puanların Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin sınıf düzeylerine göre dağılımları Tablo 4’te verilmiştir.

**Tablo 4. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre One-Way ANOVA Analizi Sonuçları**

<b>Sınıf Düzeyleri</b>	<b>N</b>	$\bar{X}$	<b>ss</b>
<b>5</b>	115	58,33	12,52
<b>6</b>	133	59,38	10,85

<b>7</b>	146	60,15	12,16
<b>8</b>	177	59,63	10,98
<b>Toplam</b>	571	59,44	11,57

Tablo 4 incelendiğinde ortalama puanların birbirine yakın olduğu ve az bir farkla 7. sınıf öğrencilerinin ortalama puanının daha yüksek olduğu görülmektedir ( $\bar{X}_{7.sınıf} = 60,15$ ). Öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere ilişkisiz örneklem için varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

**Tablo 5. Sınıf Düzeyine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları**

	<b>Kareler Toplamı</b>	<b>Df</b>	<b>Kareler Ortalaması</b>	<b>F</b>	<b>P</b>
<b>Gruplar arası</b>	221,88	3	73,96	,551	,648
<b>Grup içi</b>	76137,89	567	134,28		
<b>Toplam</b>	76359,78	570			

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özellikleri sınıf düzeylerine göre Tablo 5 verileri incelendiğinde katılımcıların sınıf düzeyleri ile dijital yerli özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ( $F=,551$ ;  $p>,05$ ).

### **Ortaokul Öğrencilerinin Yeni Binyılın Öğrencisi Anketinden Aldıkları Puanların Anne Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin annelerin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere ilişkisiz örneklem T testi (Independent-Samples T Test) yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

**Tablo 6. Anne Çalışma Durumuna Göre T Testi Analizi Sonuçları**

<b>Anne</b>	<b>N</b>	$\bar{X}$	<b>Ss</b>	<b>df</b>	<b>T</b>	<b>P</b>
-------------	----------	-----------	-----------	-----------	----------	----------

<b>Çalışma</b>						
<b>Evet</b>	81	62,13	14,30	96,29	1,88	,063
<b>Hayır</b>	490	59,00	11,01			

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin annelerin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ( $t=1,88$ ;  $p>,05$ ). Ortalama puanlara baktığımızda ( $\bar{X}_{\text{çalışan}}=62,13 - \bar{X}_{\text{çalışmayan}}=59,00$ ) çalışan annelerin çocuklarının dijital yerli olma düzeyleri çalışmayan annelerin çocuklarının dijital yerli olma düzeylerinden fazla olduğu görülmektedir. Fakat istatistiksel olarak farklılık oluşturacak kadar fazla değildir. Çalışan anne sayısının çalışmayan anne sayısına göre çok az olmasının ( $N_{\text{çalışan}}=81 - N_{\text{çalışmayan}}=490$ ) bu durumu etkilediği düşünülmektedir.

### **Ortaokul Öğrencilerinin Yeni Binyılın Öğrencisi Anketinden Aldıkları Puanların Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin annelerin eğitim düzeylerine göre dağılımları Tablo 7’de verilmiştir.

**Tablo 7. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre One-Way ANOVA Analizi Sonuçları**

<b>Eğitim Düzeyi</b>	<b>N</b>	<b><math>\bar{X}</math></b>	<b>ss</b>
<b>Okur-yazar değil</b>	25	53,57	10,86
<b>İlköğretim</b>	438	58,78	11,39
<b>Lise</b>	79	62,39	9,16
<b>Yükseköğretim</b>	29	66,55	15,89
<b>Toplam</b>	571	59,44	11,57

Tablo 7 incelendiğinde annelerinin eğitimi yükseköğretim olan öğrencilerin ortalama puanının daha yüksek olduğu görülmektedir ( $\bar{X}_{\text{yükseköğretim}}=66,55$ ). Öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin annelerin eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere ilişkisiz örneklem

için varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

**Tablo 8. Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları**

	<b>Kareler Toplamı</b>	<b>Df</b>	<b>Kareler Ortalaması</b>	<b>F</b>	<b>p</b>
<b>Gruplar arası</b>	3202,29	3	1067,43	8,27	,000
<b>Grup içi</b>	73157,49	567	129,02		
<b>Toplam</b>	76359,78	570			

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özellikleri annelerin eğitim durumlarına göre Tablo 8 verileri incelendiğinde katılımcıların annelerinin eğitim durumları ile dijital yerli özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ( $F=8,27$ ;  $p<,05$ ). Bu farklılığın hangi gruplar arasında ve yönünde olduğunu belirlemek için Post Hoc testlerinden Dunnett C testi yapılmıştır. Dunnett C testi sonuçlarına göre anneleri okur-yazar olmayanlarla, anne eğitim durumu lise ve yükseköğretim olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Fark lise ve yükseköğretim eğitim düzeyleri yönündedir. Anne eğitim durumu ilköğretim olanlar ile eğitim durumu lise ve yükseköğretim olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Fark lise ve yükseköğretim eğitim düzeyleri yönündedir.

#### **Ortaokul Öğrencilerinin Yeni Binyılın Öğrencisi Anketinden Aldıkları Puanların Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin babaların eğitim düzeylerine göre dağılımları Tablo 9’da verilmiştir.

**Tablo 9. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre One-Way ANOVA Analizi Sonuçları**

Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	ss
İlköğretim	331	57,80	10,88
Lise	127	59,56	10,76
Yükseköğretim	113	64,12	13,12
<b>Toplam</b>	<b>571</b>	<b>59,44</b>	<b>11,57</b>

Tablo 9 incelendiğinde babalarının eğitimi yükseköğretim olan öğrencilerin ortalama puanının daha yüksek olduğu görülmektedir ( $\bar{X}_{\text{yükseköğretim}} = 64,12$ ). Katılımcılar içinde babası okur-yazar olmayan öğrenci olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin babaların eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere ilişkisiz örneklem için varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

**Tablo 10. Babaların Eğitim Düzeylerine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları**

	Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	P
<b>Gruplar arası</b>	3364,62	2	1682,31	13,09	,000
<b>Grup içi</b>	72995,15	568	128,51		
<b>Toplam</b>	76359,78	570			

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özellikleri babaların eğitim durumlarına göre Tablo 10 verileri incelendiğinde katılımcıların babalarının eğitim durumları ile dijital yerli özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ( $F=13,09$ ;  $p<,05$ ). Bu farklılığın hangi gruplar arasında ve yönünde olduğunu belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre babalarının eğitim düzeyi yükseköğretim olanlarla babalarının eğitim düzeyi ilköğretim ve lise olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Fark, yükseköğretim eğitim düzeyi yönündedir.

Ortalamalar en yüksekten düşüğe doğru sırasıyla yükseköğretim ( $\bar{X}_{\text{yükseköğretim}}=64,12$ ), lise ( $\bar{X}_{\text{lise}}=59,56$ ) ve ilköğretim ( $\bar{X}_{\text{ilköğretim}}=57,80$ ) şeklindedir.

### **Ortaokul Öğrencilerinin Yeni Binyılın Öğrencisi Anketinden Aldıkları Puanların Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin aylık gelir düzeylerine göre dağılımları Tablo 11’de verilmiştir.

**Tablo 11. Öğrencilerin Gelir Düzeylerine Göre One-Way ANOVA Analizi Sonuçları**

<b>Gelir Düzeyleri</b>	<b>N</b>	<b><math>\bar{X}</math></b>	<b>ss</b>
Düşük	135	53,73	9,66
Orta	289	59,81	10,44
Yüksek	147	63,97	13,06
<b>Toplam</b>	<b>571</b>	<b>59,44</b>	<b>11,57</b>

Tablo 11 incelendiğinde aylık gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin ortalama puanının daha yüksek olduğu görülmektedir ( $\bar{X}_{\text{yüksek}} = 63,97$ ). Öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere ilişkisiz örneklem için varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

**Tablo 12. Gelir Düzeyine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları**

	<b>Kareler Toplamı</b>	<b>Df</b>	<b>Kareler Ortalaması</b>	<b>F</b>	<b>P</b>
<b>Gruplar arası</b>	7453,05	2	3726,52	30,71	,000
<b>Grup içi</b>	68906,73	568	121,31		
<b>Toplam</b>	76359,78	570			

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özellikleri gelir düzeylerine göre Tablo 12 verileri incelendiğinde katılımcıların gelir düzeyleri ile dijital yerli

özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (F=30,71; p<,05). Bu farklılığın hangi gruplar arasında ve yönünde olduğunu belirlemek için Post Hoc testlerinden Dunnett C testi yapılmıştır. Dunnett C testi sonuçlarına göre bütün gelir düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Fark, yüksek gelir düzeyi yönündedir. Orta ve düşük gelir düzeyleri arasında ise fark orta gelir düzeyi yönündedir.

### **Ortaokul Öğrencilerinin Yeni Binyılın Öğrencisi Anketinden Aldıkları Puanların BİT Sahipliği Değişkenine Göre Farklaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin BİT sahipliğine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere ilişkisiz örneklem T testi (Independent-Samples T Test) yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 13'te verilmiştir.

**Tablo 13. BİT Sahipliğine Göre T Testi Analizi Sonuçları**

<b>BİT Sahipliği</b>	<b>N</b>	<b><math>\bar{X}</math></b>	<b>Ss</b>	<b>df</b>	<b>T</b>	<b>p</b>
<b>Var</b>	287	62,07	11,64	569	5,52	,000
<b>Yok</b>	284	56,83	10,95			

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin BİT sahibi olma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (t= 5,52; p<,05). Bu farklılığın BİT sahibi olanların lehine anlamlı olduğu görülmektedir ( $\bar{X}_{\text{Var}}= 62,07 - \bar{X}_{\text{Yok}}= 56,83$ ). Yani BİT sahibi olan ortaokul öğrencilerinin dijital yerli olma düzeyleri, BİT olmayan ortaokul öğrencilerinin dijital yerli olma düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur.

### **Ortaokul Öğrencilerinin Yeni Binyılın Öğrencisi Anketinden Aldıkları Puanların Teknoloji Kullanma Düzeyi Değişkenine Göre Farklaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin teknoloji kullanma düzeylerine göre dağılımları Tablo 14'te verilmiştir.

**Tablo 14. Öğrencilerin Teknoloji Kullanma Düzeylerine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları**

<b>Teknoloji Kullanım Düzeyleri</b>	<b>N</b>	<b><math>\bar{X}</math></b>	<b>ss</b>
<b>Az</b>	19	51,05	10,60
<b>Orta</b>	69	53,43	10,42
<b>İyi</b>	243	58,09	10,44
<b>Çok iyi</b>	240	63,21	11,72
<b>Toplam</b>	571	59,44	11,57

Tablo 14 incelendiğinde teknoloji kullanım düzeyi çok iyi olan öğrencilerin ortalama puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ( $\bar{X}_{\text{çok iyi}} = 63,21$ ). Öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin teknoloji kullanım düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere ilişkisiz örneklem için varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 15’te verilmiştir.

**Tablo 15. Teknoloji Kullanım Düzeylerine Göre One Way ANOVA Analizi Sonuçları**

	<b>Kareler Toplamı</b>	<b>df</b>	<b>Kareler Ortalaması</b>	<b>F</b>	<b>p</b>
<b>Gruplar arası</b>	7685,59	3	2561,86	21,15	,000
<b>Grup içi</b>	68674,18	567	121,11		
<b>Toplam</b>	76359,78	570			

Araştırmaya katılan öğrencilerin dijital yerli özellikleri teknoloji kullanım düzeylerine göre Tablo 15 verileri incelendiğinde katılımcıların teknoloji kullanım düzeyleri ile dijital yerli özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ( $F=21,15$ ;  $p<,05$ ). Bu farklılığın hangi gruplar arasında ve yönünde olduğunu belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre az, orta, iyi ve çok iyi olarak belirlenen teknoloji kullanım düzeylerinin çok iyi kullanım düzeyi ile az, orta ve iyi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Fark, teknoloji kullanım düzeyi çok iyi olan düzey yönündedir. İyi kullanım düzeyi ile de az ve orta kullanım düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Fark,

teknoloji kullanım düzeyi iyi olan düzey yönündedir. Ortalamalar en yüksekten düşüğe doğru sırasıyla çok iyi ( $\bar{X}_{\text{çok iyi}}= 63,21$ ), iyi ( $\bar{X}_{\text{iyi}}= 58,09$ ), orta ( $\bar{X}_{\text{orta}}= 53,43$ ) ve az ( $\bar{X}_{\text{az}}= 51,05$ ) şeklindedir.

## 4.2. Siber Zorbalık Ölçeği Bulguları

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin siber zorba olma durumları ve araştırma sorularının yanıtları incelenmiştir.

### 4.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçek maddelerine verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 16’da verilmiştir.

**Tablo 16. Siber Zorbalık Ölçek Maddelerine Verilen Yanıtlara İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri**

Ölçek Maddeleri	$\bar{X}$	ss
1. İnternette başkasının adını kullanarak e-mail hesabı (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) açarım.	1,19	,564
2. Facebook, Twitter gibi sitelerde başkalarının adını gizlice kullanarak hesap açarım.	1,14	,499
3. İnternette arkadaşlarımın ya da başka kişilerin kişisel bilgilerini kullanırım.	1,12	,461
4. İnternette başka kişilere virüslü mesaj (e-mail) gönderirim.	1,09	,414
5. Arkadaşlarımın şifrelerini onların haberi olmadan internette kullanırım.	1,09	,436
6. İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) adreslerine girmeye çalışırım.	1,07	,360
7. İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice onların oyunlarına girmeye çalışırım.	1,15	,453
8. İnternette başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.	1,08	,341
9. İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.	1,13	,439
10. İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını izinlerini almadan farklı sitelerde yayınlam.	1,11	,407
11. İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını onların iznini almadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderirim.	1,07	,291
12. İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili onların hoşlanmayacağı haberler yayınlam.	1,08	,367
13. İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili gerçek olmayan söylentiler yayarım.	1,03	,224
14. İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma hakaret eden mesajlar gönderirim.	1,13	,414
15. İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla alay ederim.	1,17	,447
16. İnternette arkadaşlarıma ya da başkalarına hoşlanmayacakları kötü isim ya da lakap takarım.	1,14	,411
17. Bir insanın yüzüne asla söyleyemeyeceğim şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla söylerim.	1,48	,672
18. Cep telefonundan başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.	1,07	,376

19. Cep telefonundan başka kişilerin fotoğraflarını onların iznini almadan diğer kişilere gönderirim.	1,08	,342
20. Cep telefonundan başka kişilere onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.	1,09	,454
21. Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle ilgili gerçek olmayan söylentiler yayarım.	1,05	,317
22. Cep telefonundan başka kişilere hakaret eden mesajlar gönderirim.	1,11	,459
23. Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle alay ederim.	1,13	,426
24. Telefonla başkalarını arayarak onları rahatsız ederim.	1,24	,615
Genel Toplam	28,17	6,86

Tablo 16’da ölçek maddelerinin ortalamaları ile standart sapmaları incelendiğinde standart sapmaların düşük olduğu ve ortalamalara yakın noktalarda değerler aldıkları görülmektedir. Maddelerin ortalama değerleri incelendiğinde ve genel toplama bakıldığında düşük düzeyde (genel toplam=28,17) olduğu söylenebilir.

Çalışmanın ikinci araştırma sorusu “Ortaokul öğrencilerinin Siber Zorbalık ölçeğinden aldıkları puanlar “cinsiyet, sınıf düzeyi, anne çalışma durumu, anne ve baba eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, BİT sahip olma durumu ve teknoloji kullanım düzeyi” değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?” olarak belirlenmiştir. Belirlenen değişkenlerle ilgili yapılan analizlerin sonuçları sırasıyla aşağıda sunulmuştur.

### **Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 17’de verilmiştir.

**Tablo 17. Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Analizi Sonuçları**

<b>Cinsiyet</b>	<b>N</b>	<b>Sıra Ortalaması</b>	<b>Sıra Toplamı</b>	<b>U</b>	<b>P</b>
<b>Kadın</b>	164	139,76	22921,00	9391,00	,000
<b>Erkek</b>	186	207,01	38504,00		

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ( $U=9391,00$ ;  $p<,05$ ). Bu farklılığın erkekler lehine anlamlı olduğu, sıra ortalaması değerlerine bakıldığında erkek öğrencilerin siber zorba olma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. ( $\bar{X}_{\text{Erkek}}= 207,01 - \bar{X}_{\text{Kadın}}= 139,76$ ). Yani ortaokul erkek öğrencilerinin siber zorba olma düzeyleri, ortaokul kız öğrencilerinin siber zorbalık düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur.

### **Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumlarının sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 18’de verilmiştir.

**Tablo 18. Sınıf Düzeylerine Göre Kruskal-Wallis H Analizi Sonuçları**

<b>Sınıf Düzeyleri</b>	<b>N</b>	<b>Sıra Ort.</b>	<b>Df</b>	<b>X<sup>2</sup></b>	<b>p</b>
<b>5</b>	59	175,05	3	16,21	,001
<b>6</b>	49	196,63			
<b>7</b>	96	198,61			
<b>8</b>	146	153,39			

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumları sınıf düzeylerine göre Tablo 18 verileri incelendiğinde katılımcıların sınıf düzeyleri ile siber zorbalık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ( $X^2=16,21$ ;  $p<,05$ ). Sınıfların sıra ortalamalarına bakıldığında 7.sınıf öğrencilerinin siber zorbalık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Hangi grupların birbirinden farklı olduğuna bakıldığında 8.sınıf öğrencileri ile 6. ve 7.sınıf öğrencileri arasında fark olduğu görülmektedir.

### **Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Anne Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin annelerin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 19’da verilmiştir.

**Tablo 19. Anne Çalışma Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Analizi Sonuçları**

<b>Anne Çalışma</b>	<b>N</b>	<b>Sıra Ort.</b>	<b>Sıra Toplamı</b>	<b>U</b>	<b>p</b>
<b>Evet</b>	50	188,25	9412,50	6862,50	,302
<b>Hayır</b>	300	173,38	52012,50		

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorbalık özelliklerinin annelerin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir (U=6862,50;  $p>,05$ ). Sıra ortalamalarına baktığımızda çalışan annelerin çocuklarının siber zorbalık düzeyleri çalışmayan annelerin çocuklarının siber zorbalık düzeylerinden fazla olduğu görülmektedir. Fakat istatistiksel olarak farklılık oluşturacak kadar fark yoktur. Çalışan anne sayısının çalışmayan anne sayısına göre çok az olmasının ( $N_{\text{çalışan}}= 50 - N_{\text{çalışmayan}}= 300$ ) bu durumu etkilediği düşünülmektedir.

### **Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Anne Eğitim Düzeyleri Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumlarının anne eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 20’de verilmiştir.

**Tablo 20. Anne Eğitim Düzeyine Göre Kruskal-Wallis H Analizi Sonuçları**

Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	Df	X <sup>2</sup>	p
Okur-yazar değil	16	204,75	3	4,17	,244
İlköğretim	270	172,36			
Lise	46	170,77			
Yükseköğretim	18	208,67			

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumları annelerin eğitim durumlarına göre Tablo 20 verileri incelendiğinde katılımcıların annelerinin eğitim durumları ile siber zorba olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ( $X^2=4,17$ ;  $p>,05$ ).

#### **Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumlarının baba eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 21’de verilmiştir.

**Tablo 21. Baba Eğitim Düzeyine Göre Kruskal-Wallis H Analizi Sonuçları**

Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	Df	X <sup>2</sup>	p
İlköğretim	206	172,18	2	,680	,712
Lise	76	178,38			
Yükseköğretim	68	182,32			

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumları babaların eğitim durumlarına göre Tablo 21 verileri incelendiğinde katılımcıların babalarının eğitim durumları ile siber zorba olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ( $X^2=,680$ ;  $p>,05$ ).

### **Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumlarının aylık gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 22’de verilmiştir.

**Tablo 22. Aylık Gelir Düzeyine Göre Kruskal-Wallis H Analizi Sonuçları**

<b>Gelir Düzeyi</b>	<b>N</b>	<b>Sıra Ort.</b>	<b>Df</b>	<b>X<sup>2</sup></b>	<b>p</b>
<b>Düşük</b>	88	169,88	2	7,86	,020
<b>Orta</b>	159	164,58			
<b>Yüksek</b>	103	197,16			

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumları aylık gelir düzeylerine göre Tablo 22 verileri incelendiğinde katılımcıların aylık gelir düzeyleri ile siber zorba olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ( $X^2=7,86$ ;  $p<,05$ ). Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında yüksek gelir düzeyi olan öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin orta ve düşük gelir düzeyi olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca düşük gelir düzeyi olan öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin orta gelir düzeyi olan öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

### **Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Ölçeğinden Aldıkları Puanların BİT Sahipliği Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin BİT sahip olma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 23’te verilmiştir.

**Tablo 23. BİT Sahipliğine Göre Mann-Whitney U Testi Analizi Sonuçları**

<b>BİT Sahipliği</b>	<b>N</b>	<b>Sıra Ort.</b>	<b>Sıra Toplamı</b>	<b>U</b>	<b>P</b>
<b>Var</b>	175	198,16	34579,00	11295,50	,000
<b>Yok</b>	175	153,04	26846,00		

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin BİT sahip olma durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (U=11295,50; p<,05). Grupların Tablo 23'teki sıra ortalamalarına bakıldığında BİT sahibi olan öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin BİT sahibi olmayan öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinden fazla olduğu görülmektedir.

#### **Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Teknoloji Kullanma Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu**

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumlarının teknoloji kullanma düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 24'te verilmiştir.

**Tablo 24. Teknoloji Kullanma Düzeylerine Göre Kruskal-Wallis H Analizi Sonuçları**

<b>Teknoloji Kullanım Düzeyi</b>	<b>N</b>	<b>Sıra Ort.</b>	<b>Df</b>	<b>X<sup>2</sup></b>	<b>P</b>
<b>Az</b>	18	136,22	3	12,69	,005
<b>Orta</b>	71	156,62			
<b>İyi</b>	139	171,18			
<b>Çok iyi</b>	122	197,21			

Araştırmaya katılan öğrencilerin siber zorba olma durumları teknoloji kullanma düzeylerine göre Tablo 24 verileri incelendiğinde katılımcıların teknoloji kullanma düzeyleri ile siber zorba olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (X<sup>2</sup>=12,69; p<,05). Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında teknoloji kullanım düzeyi çok iyi olan öğrencilerin siber zorbalık

düzeylerinin diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Hangi grupların birbirinden farklı olduğuna bakıldığında teknoloji kullanım düzeyi çok iyi olan öğrenciler ile teknoloji kullanım düzeyi orta olan öğrenciler arasında fark olduğu görülmektedir.

#### **4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular (Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Yerli Olma Düzeyleri İle Siber Zorba Olma Düzeyleri Arasında Nasıl Bir İlişki Vardır?)**

Öğrencilerin Yeni Binyılın Öğrencisi anketinden aldıkları toplam puanlar ve Siber Zorbalık ölçeğinden aldıkları toplam puanlar küçükten büyüğe sıralanarak toplanan veri sayılarının arasında fazla fark olmasından dolayı (YBÖ anketi: 571 veri, Siber zorbalık ölçeği: 351 veri) daha doğru karşılaştırma yapılabilmesi için ikiye ayrılmıştır. Yeni Binyılın Öğrencisi anketinden düşük puan alan grup için YBÖ1, yüksek puan alan grup için YBÖ2 ifadesi kullanılmıştır. Siber Zorbalık ölçeğinden düşük puan alanlar için Siber Zorbalık 1, yüksek puan alanlar için Siber Zorbalık 2 ifadesi kullanılmıştır. Böylece dijital yerli olma düzeyleri düşük ve yüksek olanlarla siber zorbalık düzeyi düşük ve yüksek olan öğrenciler arasındaki ilişkiler Spearman Korelasyon analizi ile hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 25'te verilmiştir.

**Tablo 25. Dijital Yerli ve Siber Zorbalık Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları**

		Siber Zorbalık1	Siber Zorbalık2
<b>YBÖ1</b>	Korelasyon katsayısı	,825**	,974**
	p	,000	,000
<b>YBÖ2</b>	Korelasyon katsayısı	,819**	,972**
	p	,000	,000

Tablo 25 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin siber zorba olma alt düzey puanları ile dijital yerli olma alt düzey ve üst düzey puanları arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ( $r>,70$ ;  $p<,01$ ). Ayrıca siber zorba olma üst düzey puanları ile dijital yerli olma alt düzey ve üst düzey

puanları arasında çok kuvvetli, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ( $r>,90$ ;  $p<,01$ ). Buna göre öğrencilerin dijital yerli olma düzeyleri arttıkça siber zorba olma düzeylerinin de arttığı söylenebilir.

#### **4.4. Nitel Kısma Ait Bulgular**

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin ve ailelerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar incelenmiş ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilerek yorumlanmıştır.

##### **4.4.1. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular (Ailelerin Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanımlarıyla İlgili Görüşleri Nelerdir?)**

Görüşme soruları aşağıdaki gibidir:

1. *“Siber zorbalık kavramını biliyor muydunuz? Daha önce basından, televizyondan veya sosyal medyadan duydunuz mu?”*
2. *“Çocuğunuzun internet kullanımıyla ilgili neler düşünüyorsunuz, görüşleriniz nelerdir?”*
3. *“Çocuğunuz interneti hangi amaçla ve nasıl kullanıyor?”*
4. *Evinizdeki bilgisayar ortak kullanım alanında mı çocuğın kendi odasında mı?*
5. *Çocuk / Aile profili imkanı sunan güvenli internet hizmeti kullanıyor musunuz? Neden?*
6. *Çocuğunuzun bilgisayar ve internet kullanımını kontrol ediyor musunuz?*
7. *Çocuğunuzun günlük bilgisayar kullanım süresini denetliyor musunuz?*
8. *Çocuğunuzun hangi sitelere girdiğini veya hangi oyunlar oynadığını takip ediyor musunuz?*
9. *Çocuğunuz eğitim içerikli siteleri biliyor mu, kullanıyor mu?*
10. *Çocuğunuzun internette karşılaştıkları sorunlardan haberiniz oluyor mu?*
11. *Çocuğunuz sosyal medya üzerinden siber zorbalık ile karşılaşırsa ne yaparsınız?*

12. Sorunu görmezden mi gelirsiniz, kendiniz mi çözmeye çalışırsınız, yasal yollara mı başvurursunuz?

Görüşme sorularına verilen cevaplar incelenerek kodlar oluşturulmuş ve kategoriler halinde Tablo 26’da verilmiştir.

**Tablo 26. Ailelerin Ortaokul Öğrencilerinin İnternet Kullanımlarıyla İlgili Görüşleri**

Kategori	Ana Tema	Alt Tema	Kodlar
			n(Frekans)
Siber Zorbalığı Bilme	Evet	Sosyal medyadan	1
		Diğer	6
	Hayır		5
	Toplam		12
İnternet Kullanımı	Kullanım sıklığı	Az	2
		Yeteri kadar	3
		Gerektiğinde, kontrollü	2
		Çok	5
	Kullanım amacı	Ödev	4
		Dersler	7
		Araştırma	4
		Oyun	9
		Video / müzik	3
		Sosyal medya / sohbet	10
	Görüş	Eğitim/ders dışı kullanmayı yanlış bulma	2
		Sosyal medya kullanımı çok	2
	Toplam		53
Bilgisayarın Bulunma Ortamı	Bilgisayar yok		3
		Çocuğun odasında	2
		Ortak kullanım alanında	7
	Toplam		12

Güvenli İnternet Kullanımı	Kullanıyor	Siber güvenlik için	1
		Korumak için	2
		Diğer	2
	Kullanmıyor	Çok kısıtlama yapıyor	1
		Diğer	6
	Toplam		12
İnternet Kullanım Kontrolü	Kontrol etme		7
	Kontrol etmeme	Kendisi kontrol edebiliyor	1
		Diğer	2
	Zaman zaman		2
Toplam		12	
Bilgisayar Kullanım Süresi Kontrolü	Evet	Günlük yarım saat	1
		Ders dışı kullanımlarda	1
		Hafta sonları kullanıyor	1
		Diğer	5
	Hayır	Bilgisayar yok	1
		Diğer	3
Toplam		12	
Web Sitelerini Kullanım Kontrolü	Evet	Çoğu zaman	1
		Diğer	7
	Hayır		4
Toplam		12	
Eğitim Sitelerini Bilme / Kullanma	Bilmiyorum		1
	Evet	Biliyor	6
		Kullanıyor	5
	Toplam		12
Sorunlardan Haberdar Olma	Evet		7
	Hayır	Kendisi hallediyor	1
		Diğer	2
	Bazen		2
Toplam		12	

Siber Zorbalığa Tepki	Önlem	Engelleme	2
		Kullanımı kısıtlama	1
		Uyarma	2
		Hesapları kapatma	1
		Önlem alma	3
	Şikayet	Dava açma	1
		Emniyete bildirme	1
		Şikayet etme	4
	Uzmanlara danışma	1	
	Çocuğa bırakma	1	
Çözmeye çalışma	1		
Toplam	18		
Sorunu Çözme	Yasal yollara başvurma	9	
	Görmezden gelme	Kendisi halledebilir	1
	Kendim çözmeye çalışırım	1	
	Uzman yardımı	1	
	Bilemiyorum	2	
	Toplam	14	

Velilerle yapılan görüşme sonucunda verilen cevaplar kodlanarak Siber Zorbalığı Bilme, İnternet Kullanımı, Bilgisayarın Bulunma Ortamı, Güvenli İnternet Kullanımı, İnternet Kullanım Kontrolü, Bilgisayar Kullanım Süresi Kontrolü, Web Sitelerini Kullanım Kontrolü, Eğitim Sitelerini Bilme / Kullanma, Sorunlardan Haberdar Olma, Siber Zorbalığa Tepki, Sorun Çözme kategorileri oluşturulmuştur. Veriler kategorilere göre gruplandırılarak ana temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan kategorilerin tema ve alt temalarına ilişkin frekanslar ve yorumlar şöyledir:

Siber Zorbalığı Bilme kategorisinde bulunan Evet ana teması için belirlenen alt temalardan; Sosyal medyadan n=1, Diğer n=6; Hayır ana teması ise n=5 şeklinde hesaplanmıştır. Görüşme yapılan 12 veliden siber zorbalık kavramını bilenlerin sayısının 7, bilmeyenlerin sayısının 5 olduğu görülmektedir.

Siber zorbalık kavramını bilme ile ilgili verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Biliyorum. Sosyal medyadan duydum.” (K3)

“Hayır. Herhangi bir bilgim yok.” (K8)

“Biliyorum duydum.” (K12)

İnternet Kullanımı kategorisinde bulunan Kullanım sıklığı ana teması için belirlenen alt temalar; Az n=2, Yeteri kadar n=3, Gerektiğinde/kontrollü n=2, Çok n=5 olarak belirlenmiştir. Oluşturulan alt temaların frekanslarına bakıldığında velilerin çoğunluğunun görüşünün çocuklarının internet kullanımının çok olduğu yönünde olduğu görülmektedir. Kullanım amacı ana teması için belirlenen alt temalardan; Ödev n=4, Dersler n=7, Araştırma n=4, Oyun n=9, Video / müzik n=3, Sosyal medya / sohbet n=10; Görüş ana teması için belirlenen alt temalardan; Eğitim/ders dışı kullanmayı yanlış bulma n=2, Sosyal medya kullanımı çok n=2 olarak belirlenmiştir. Kullanım amacı ana temasındaki 37 cevaba bakıldığında en çok seçilen iki alt temanın Sosyal medya / sohbet (n=10) ve oyun (n=9) alt temalarının olduğu görülmektedir.

Velilerin çocuklarının internet kullanımlarıyla ilgili verdikleri cevaplardan bazıları şöyledir:

“Sosyal medyada çok fazla zaman harcıyor.” (K2)

“Gerekli tedbirleri almazsak internette çok fazla vakit öldürüyorlar.” (K8)

“Çok fazla zaman harcıyor. Eğitim dışında farklı programlara girmesini yanlış buluyorum.” (K9)

“Ara sıra oyun oynar, ödevlerini yapar.” (K1)

“Eğitim, sosyal medya, eğlence amaçlı kullanıyor.” (K12)

Bilgisayarın Bulunma Ortamı kategorisi için belirlenen ana temalardan; Bilgisayar yok n=3, Çocuğun odasında n=2 ve Ortak kullanım alanında n=7 olarak belirlenmiştir. Toplam 12 cevaptan 7’si evdeki bilgisayarın ortak kullanım alanında olduğunu göstermektedir.

Evdeki bilgisayarın bulunma alanına ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Bilgisayar yok” (K5)

“Çocuğun kendi odasında” (K7)

“Ortak kullanım alanında” (K12)

Güvenli İnternet Kullanımı kategorisinde bulunan Kullanıyor ana teması için belirlenen alt temalar; Siber güvenlik için n=1, Korumak için n=2, Diğer n=2; Kullanmıyor ana teması için belirlenen alt temalar; Çok kısıtlama yapıyor n=1, Diğer n=6 olarak belirlenmiştir. Toplam 12 cevaba baktığımızda 7 kişi güvenli internet hizmeti kullanmadığını belirtirken 5 kişi ise güvenli internet hizmeti kullandığını belirtmiştir.

Güvenli internet kullanma durumuna ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Hayır kullanmıyorum.” (K1)

“Evet. Çünkü internetin güvenli kullanılmadığında daha zararlı olacağını düşünüyorum.” (K4)

“Kullanıyorum” (K8)

İnternet Kullanım Kontrolü kategorisinde bulunan Kontrol etme ana teması n=7; Kontrol etmeme ana teması için belirlenen alt temalar Kendisi kontrol edebiliyor n=1, Diğer n=2; Zaman zaman ana teması n=2 olarak belirlenmiştir. Toplam 12 frekansa baktığımızda 9’unun çocuğunun bilgisayar ve internet kullanımını kontrol ettiğini söyleyebiliriz.

Çocuğunun internet kullanımını kontrol etme durumuna ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Zaman zaman. Oyunları hakkında beni bilgilendiriyor.” (K4)

“Evet. Kontrol ediyoruz.” (K8)

“Ara sıra kontrol ederim.” (K12)

Bilgisayar Kullanım Süresi Kontrolü kategorisinde bulunan Evet ana teması için belirlenen alt temalar; Günlük yarım saat n=1, Ders dışı kullanımlarda n=1, Hafta sonları kullanıyor n=1, Diğer n=5; Hayır ana teması için belirlenen alt temalar; Bilgisayar yok n=1, Diğer n=3 olarak belirlenmiştir. Toplam 12 frekansa baktığımızda 8'inin çocuğunun bilgisayar kullanım süresini kontrol ettiğini söyleyebiliriz.

Çocuğun bilgisayar kullanım süresini kontrol etme ile ilgili verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Hafta sonları 1 veya 3 saat kullanmakta” (K1)

“Hayır” (K5)

“Evet. Günlük yarım saati geçmemesi için önlem alıyoruz.” (K8)

Web Sitelerini Kullanım Kontrolü kategorisinde bulunan Evet ana teması için belirlenen alt temalar; Çoğu zaman n=1, Diğer n=7; Hayır ana teması n=4 olarak belirlenmiştir. Toplam 12 frekansa baktığımızda 8'inin çocuğunun hangi web sitelerine girdiğini veya hangi oyunlar oynadığını takip ettiğini söyleyebiliriz.

Çocuğunun hangi sitelere girdiğini takip etme ile ilgili verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Takip etmiyorum.” (K2)

“Çoğu zaman oyunları takip etmeye çalışırım.” (K4)

Eğitim Sitelerini Bilme / Kullanma kategorisinde bulunan Bilmiyorum ana teması n=1; Evet ana teması için belirlenen alt temalar; Biliyor n=6, Kullanıyor n=5 olarak belirlenmiştir. Toplam 12 frekansa baktığımızda 11 kişi çocuğunun eğitim içerikli siteleri bilip kullandığını, 1 kişi ise bilmediğini belirtmiştir.

Çocuğun eğitim içerikli siteleri bilme ve kullanma durumu ile ilgili verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Bilmiyorum” (K1)

“Evet kullanıyor.” (K3)

“Biliyor ve kullanıyor.” (K8)

Sorunlardan Haberdar Olma kategorisinde bulunan Evet ana teması n=7; Hayır ana teması için belirlenen alt temalar; Kendisi hallediyor n=1, Diğer n=2; Bazen ana teması n=2 olarak belirlenmiştir. Toplam 12 frekansa baktığımızda 9’unun çocuğunun internette karşılaştığı sorunlardan haberdar olduğunu söyleyebiliriz.

Velilerin çocuklarının internette karşılaştıkları sorunlardan haberdar olma durumlarına ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Hayır” (K2)

“Genelde” (K3)

“Şimdiye kadar bir sorun yaşamadık ama olursa haberimiz olacağını düşünüyorum.” (K4)

Siber Zorbalığa Tepki kategorisinde bulunan Önlem ana teması için belirlenen alt temalar; Engelleme n=2, Kullanımı kısıtlama n=1, Uyarma n=2, Hesapları kapatma n=1, Önlem alma n=3; Şikayet ana teması için belirlenen alt temalar; Dava açma n=1, Emniyete bildirme n=1, Şikayet etme n=4; Uzmanlara danışma ana teması n=1; Çocuğa bırakma ana teması n=1; Çözmeye çalışma n=1 olarak belirlenmiştir. Toplam 18 frekansa bakıldığında yarısının (n=9) önlem ana temasında olduğu görülmektedir.

Velilerin çocuğun siber zorbalıkla karşılaşma durumunda vereceği tepkilerle ilgili verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Şikayet ederim.” (K2)

“Oğluma bırakırım çünkü o ne yapacağını biliyor.” (K7)

“Uzman kişilere danışarak gerekli önlemleri alırım.” (K8)

Sorunu Çözme kategorisinde bulunan Yasal yollara başvurma ana teması n=9; Görmezden gelme ana teması için belirlenen Kendisi halledebilir alt teması n=1; Kendim çözmeye çalışırım ana teması n=1; Uzman yardımı n=1; Bilemiyorum ana

teması n=2 olarak belirlenmiştir. Toplam 14 frekansa bakıldığında çoğunluğunun (n=9) yasal yollara başvurmayı seçtiği görülmektedir.

Çocuklarının karşılaştıkları sorunları çözme ile ilgili verdikleri cevaplardan bazıları şöyledir:

“Bilemiyorum” (K1)

“Yasal yollara başvururum.” (K4)

“Asla duyarsız kalmaz, uzmanlardan yardım alarak yasal yollara başvururuz.”  
(K8)

#### **4.4.2. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular (Öğrencilerin İnternet Ortamında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri Nelerdir?)**

Görüşme soruları aşağıdaki gibidir:

1. *“Siber zorbalık kavramını biliyor muydun? Basından, televizyondan veya sosyal medyadan duydun mu?”*

2. *Bilgisayar ve internet kullanımını ne zaman ve nasıl öğrendin?*

3. *İnternette hangi amaçla ve nasıl yararlanıyorsun?*

4. *İnterneti gazete/dergi okumak için kullanıyor musun?*

5. *Bilgisayar ve internet kullanırken karşılaştığın sorunlar nelerdir?*

6. *Bilgisayar ve internet kullanırken karşılaştığın sorunlara nasıl çözüm buluyorsun?*

7. *Sosyal medya platformlarında ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsun?*

8. *Sosyal medya üzerinden siber zorbalık ile karşılaştın mı?*

a) *İstemediğin bir fotoğrafını/videonu izinsiz paylaştın, etiketleyen oldu mu? Ne yaptın?*

b) *Rahatsız edici mesajlar veya yorumlar aldın mı? Nasıl mesajlardı?*

c) *Sosyal medya ortamında alay edenler oldu mu? Ne yaptın?*

d) *İnternet ortamında hakaret içerikli sözlere maruz kaldın mı? Kimler tarafından ve nasıl?*

e) *Sosyal medya hesabını ele geçiren oldu mu veya başka birinin başına geldi mi? Bununla ilgili duyduğun/karşılaştığın bir şey var mı?*

9. Siber zorbalıkla karşılaştıysan ne hissettin, ne yaptın?

10. Siber zorbalık ile karşılaşmanın durumunda ne yaparsın? Haklarını biliyor musun?

11. Siber zorbalık yapan kişiyi şikayet eder misin? Nereye başvurursun?

Görüşme sorularına verilen cevaplar incelenerek kodlar oluşturulmuş ve kategoriler halinde Tablo 27’de verilmiştir.

**Tablo 27. Öğrencilerin İnternet Ortamında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri**

Kategori	Ana Tema	Alt Tema	Kodlar n(Frekans)
Siber Zorbalığı Bilme	Evet	Sosyal medyadan	2
		Diğer	3
	Hayır		19
	Toplam		24
Bilgisayar ve İnternet Öğrenme	Öğrenme zamanı	4 yaşında	2
		5-6 yaşlarında	9
		7 yaşında	5
		8-9 yaşlarında	5
		10 yaşında	3
	Öğrenilen kişi / durum	Anne	2
		Baba	7
		Abla	2
		Abi	2
		Araştırarak	3
		Oyun oynayarak	2
		Kuzenler	4
		Dayı	1
		Öğretmen	1
Toplam		48	
ul la m	Eğitim	Ödev	13

		Ders	3
		Araştırma	5
		E-okul	1
		Oyun	11
	Eğlence	Video / film izleme	9
		Sosyal medya	8
	Toplam		50
İnternette Gazete / Dergi Okuma	Evet		2
	Hayır		22
	Toplam		24
Karşılaşılan Sorunlar	Donanım	İnternet	7
		Klavye	1
	Zararlı yazılım	Virüsler	4
		Reklamlar	8
	Tanımadık kişilerden mesaj gelmesi		2
	Çok vakit harcama		1
	Sorun yok		4
Toplam		27	
Karşılaşılan Sorunlara Çözümler	İnternet	Bekleyerek	2
		İnternet bağlantısını kontrol ederek	5
	Klavye	Sesli klavye kullanarak	1
	Virüsler	Antivirüs programı	2
	Reklamlar	Kapatarak	7
		Şikayet ederek	1
	Tanımadık kişilerden mesaj gelmesi	Engelleyerek	2
	Çok vakit harcama	Bilgisayarı kapatılarak	1

		Sorun yok	4
		Toplam	25
Sosyal Medya Sorunları	Uygunsuz gönderi/mesaj	Küfür	2
		Argo	2
		Anlamsız yazılar	1
		Kötü mesaj	2
		Tanımadık kişilerden mesaj	3
		Kötü amaçlı hesaplar	1
	İstek	Tanımadık kişilerden istek gelmesi	3
	Sosyal medya kullanmıyorum		4
	Karşılaşmadım		11
		Toplam	29
İzinsiz Fotoğraf / Video Paylaşımı	Oldu	Şikayet ettim	3
		Engelledim	1
		Uyardım	2
		Kızdım	1
		Spamladım	2
		Hesabını çaldım	1
		Bir şey yapmadım	2
	Olmadı	15	
	Toplam	27	
Rahatsız Edici Mesaj Alma	Aldım	Biri 300 mesaj attı	1
		Küfür, argo cümleler	4
		Lakap takma	1
		Gereksiz yorum	1
		Tanımadığım kişilerden mesaj	2
	Almadım	15	
	Toplam	24	
Medy ada Alay	Oldu	Onu dövdüm	1
		Aldırış etmedim	1

		Bildirdim	1
		Olursa engellerim	1
	Olmadı	Diğer	20
	Toplam		24
İnternet Ortamında Hakarete Maruz Kalma	Kaldım	Arkadaşım tarafından	1
		Yorumlarda	1
	Kalmadım		20
	Hesabım yok		2
	Toplam		24
Sosyal Medya Hesabının Ele Geçirilmesi	Geçirildi	Şifremi değiştirdim	1
		Spamladım	1
		Hackledim	1
		Bilmiyorum	1
		Diğer	5
	Geçirilmedi		12
	Hesabım yok		3
Toplam		24	
Siber Zorbalıkla Karşılaşma	Karşılaştım		3
	Karşılaşmadım		21
	Toplam		24
Siber Zorbalık Sonucu Durum	Duygu	Üzülürdüm	1
		Kötü oldum	2
		Çok üzülürdüm	1
	Eylem	Şikayet ettim	2
Toplam		6	
Haklarını Bilme Durumu	Biliyorum		9
	Bilmiyorum		15
	Toplam		24
Siber Zorbalığa Verilen Tepki	Eylem	Dikkat ederim	1
		Hesabımı değiştiririm	1
		Şikayet ederim	8

		Engellerim	4
		Karşılık veririm, spamlarım	1
		Toplam	15
Siber Zorba Kişiyi Şikayet Etme		Evet	18
		Hayır	5
		Karşılaşmadım	1
		Toplam	24
Şikayet Yeri	Resmi	Mahkemeye	2
		Polise	4
		İlgili yerlere	4
	Aile	Abime söylerim	1
		Kendim hallederim	1
	Diğer	Hesabımı kapatırım	2
		Engellerim	1
		Karşılaştığım siteye	2
		Spamlarım	1
		Bilmiyorum	3
	Toplam	21	

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda verilen cevaplar kodlanarak Siber Zorbalığı Bilme, Bilgisayar ve İnternet Öğrenme, İnternet Kullanım Amacı, İnternette Gazete / Dergi Okuma, Karşılaşılan Sorunlar, Karşılaşılan Sorunlara Çözümler, Sosyal Medya Sorunları, İzinsiz Fotoğraf / Video Paylaşımı, Rahatsız Edici Mesaj Alma, Sosyal Medyada Alay Edilme, İnternet Ortamında Hakarete Maruz Kalma, Sosyal Medya Hesabının Ele Geçirilmesi, Siber Zorbalıkla Karşılaşma, Siber Zorbalık Sonucu Durum, Haklarını Bilme Durumu, Siber Zorbalığa Verilen Tepki, Siber Zorba Kişiyi Şikayet Etme, Şikayet Yeri kategorileri oluşturulmuştur. Veriler kategorilere göre gruplandırılarak ana temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan kategorilerin tema ve alt temalarına ilişkin frekanslar ve yorumlar şöyledir:

Siber Zorbalığı Bilme kategorisinde bulunan Evet ana teması için belirlenen alt temalardan; Sosyal medyadan n=2, Diğer n=3; Hayır ana teması ise n=19 şeklinde

hesaplanmıştır. Görüşme yapılan 24 öğrenciden siber zorbalık kavramını bilenlerin sayısının 5, bilmeyenlerin sayısının ise 19 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun siber zorbalık kavramını duymadığı ve bilmediği görülmektedir.

Siber zorbalık kavramını bilme ile ilgili verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Hayır. Bilmiyordum ve duymadım.” (Ö8)

“İlk kez duydum ama tahminim bilgisayarda konuşmalarda zorbalık yapmaktır.” (Ö20)

“Hayır. Duymadım.” (Ö24)

Bilgisayar ve İnternet Öğrenme kategorisinde bulunan Öğrenme zamanı ana teması için belirlenen alt temalar; 4 yaşında n=2, 5-6 yaşlarında n=9, 7 yaşında n=5, 8-9 yaşlarında n=5, 10 yaşında n=3 olarak belirlenmiştir. Öğrenilen kişi / durum ana teması için belirlenen alt temalardan; Anne n=2, Baba n=7, Abla n=2, Abi n=2, Araştırarak n=3, Oyun oynayarak n=2, Kuzenler n=4, Dayı n=1, Öğretmen n=1 olarak belirlenmiştir. Bilgisayar ve İnternet Öğrenme kategorisi Toplam n=48’dir. Oluşturulan alt temaların frekanslarına bakıldığında öğrencilerin çoğunluğunun bilgisayar ve internet kullanımını 5-6 yaşlarında (n=9) ve babalarından (n=7) öğrendiği görülmektedir.

Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımını ne zaman ve nasıl öğrendikleri ile ilgili verdikleri cevaplardan bazıları şöyledir:

“5-6 yaşlarında kuzenlerimden.” (Ö6)

“4 yaşında abimden görerek.” (Ö21)

“İlkokulda ailemden ve öğretmenlerimden” (Ö23)

İnternet Kullanım Amacı kategorisinde bulunan Eğitim ana teması için belirlenen alt temalardan; Ödev n=13, Ders n=3, Araştırma n=5, E-okul n=1; Eğlence ana teması için belirlenen alt temalardan; Oyun n=11, Video / film izleme n=9, Sosyal medya n=8 olarak belirlenmiştir. Kullanım Amacı kategorisi Toplam n=50’dir. Kullanım amaçları kategorisinin alt temalarının frekanslarına bakıldığında

kullanım amacı olarak en çok ödev (n=13) ve oyun (n=11) alt temalarının seçildiği ve frekanslarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin interneti hangi amaçla ve nasıl kullandıklarına ilişkin verdikleri cevaplardan bazıları şöyledir:

“Sosyal ağlar, eğlence ve ödev için.” (Ö13)

“Oyun, araştırma, eğlence için kullanıyorum.” (Ö17)

“Ödev ve oyun amaçlı.” (Ö18)

İnternette Gazete / Dergi Okuma kategorisi için belirlenen ana temalardan; Evet n=2, Hayır n=22 olarak belirlenmiştir. Toplam 24 cevaptan 22si öğrencilerin internette gazete / dergi okumadığını göstermektedir.

Öğrencilerin internet üzerinden gazete / dergi okuma durumlarına ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Hayır” (Ö10)

“Hayır. Sosyal ağlardan öğrendiklerimizle yetiniyoruz.” (Ö13)

“Evet” (Ö22)

Karşılaşılan Sorunlar kategorisinde bulunan Donanım ana teması için belirlenen alt temalar; İnternet n=7, Klavye n=1; Zararlı yazılım ana teması için belirlenen alt temalar Virüsler n=4, Reklamlar n=8; Tanımadık kişilerden mesaj gelmesi ana teması n=2; Çok vakit harcama ana teması n=1; Sorun yok ana teması n=4 olarak belirlenmiştir. Karşılaşılan Sorunlar kategorisi Toplam n=27’dir.

Bilgisayar ve internet kullanırken karşılaşılan sorunlara ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Tanımadığım birinin bana mesaj göndermesi” (Ö3)

“Reklam çıkması.” (Ö10)

“Bilgisayar ve internetin donması ve yavaşlığı” (Ö11)

Karşılaşılan Sorunlara Çözümler kategorisinde bulunan İnternet ana teması için belirlenen alt temalar; Bekleyerek n=2, İnternet bağlantısını kontrol ederek n=5; Klavye ana teması için belirlenen Sesli klavye kullanarak alt teması n=1; Virüsler ana teması için belirlenen Antivirüs programı alt teması n=2; Reklamlar ana teması için belirlenen alt temalar; Kapatarak n=7, Şikayet ederek n=1; Tanımadık kişilerden mesaj gelmesi ana teması için belirlenen Engelleyerek alt teması n=2; Çok vakit harcama ana teması için belirlenen Bilgisayarı kapatarak alt teması n=1; Sorun yok ana teması n=4 olarak belirlenmiştir. Karşılaşılan Sorunlara Çözümler kategorisi Toplam n=25'tir.

Bilgisayar ve internet kullanırken karşılaşılan sorunlara çözüm bulmaya ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Kötü bir mesaj olursa engelliyorum.” (Ö3)

“Reklamı kapatarak, izlemeyerek çözüm buluyorum.” (Ö10)

“Kapatıp açarak çözüm buluyorum.” (Ö11)

Sosyal Medya Sorunları kategorisinde bulunan Uygunsuz gönderi / mesaj ana teması için belirlenen alt temalar; Küfür n=2, Argo n=2, Anlamsız yazılar n=1, Kötü mesaj n=2, Tanımadık kişilerden mesaj n=3; İstek ana teması için belirlenen ana temalar; Kötü amaçlı hesaplar n=1, Tanımadık kişilerden istek gelmesi n=3; Sosyal medya kullanmıyorum ana teması n=4; Karşılaşmadım ana teması n=11 olarak belirlenmiştir. Sosyal Medya Sorunları kategorisi Toplam n=29'dur.

Sosyal medya platformlarında karşılaşılan sorunlara ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Uygunsuz gönderiler, kötü mesajlar” (Ö5)

“Tanımadığımız kişilerin istek göndermesi” (Ö11)

“Küfürlerle karşılaşıyorum.” (Ö21)

İzinsiz Fotoğraf / Video Paylaşımı kategorisinde bulunan Oldu ana teması için belirlenen alt temalar; Şikayet ettim n=3, Engelledim n=1, Uyardım n=2, Kızdım n=1, Spamladım n=2, Hesabımı çaldım n=1, Bir şey yapmadım n=2; Olmadı ana teması n=15 olarak belirlenmiştir. İzinsiz Fotoğraf / Video Paylaşımı kategorisi Toplam n=27'dir.

Oldu (n=12) ve Olmadı (n=15) ana temalarının frekanslarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

İzinsiz bir fotoğraf veya video paylaşılması ve verilen tepki ile ilgili verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Evet. Onu şikayet ettim.” (Ö5)

“Evet. Onu uyardım ve sosyal medyadan şikayet edip engelledim.” (Ö18)

“Evet. Onun hesabını çaldım.” (Ö19)

Rahatsız Edici Mesaj Alma kategorisinde bulunan Aldım ana teması için belirlenen alt temalar; Biri 300 mesaj attı n=1, Küfürlü, argo cümleler n=4, Lakap takma n=1, Gereksiz yorum n=1, Tanımadığım kişilerden mesaj n=2; Almadım ana teması n=15 olarak belirlenmiştir. Rahatsız Edici Mesaj Alma kategorisi Toplam n=24’tür.

Rahatsız edici mesaj / yorum alma durumuna ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Evet. Küfür vb.” (Ö3)

“Evet. Argo cümleler.” (Ö5)

“Evet. Rahatsız edici mesajlar aldım.” (Ö10)

Sosyal Medyada Alay Edilme kategorisinde bulunan Oldu ana teması için belirlenen alt temalar; Onu dövdüm n=1, Aldırış etmedim n=1, Bildirdim n=1; Olmadı ana teması için belirlenen alt temalar; Olursa engellerim n=1, Diğer n=20 olarak belirlenmiştir. Sosyal Medyada Alay Edilme kategorisi Toplam n=24’tür.

Sosyal medyada alay edilme durumuna ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Hayır. Olmadı.” (Ö2)

“Evet. Onu dövdüm.” (Ö5)

“Olmadı. Olsaydı spam atıp engellerdim.” (Ö22)

İnternet Ortamında Hakarete Maruz Kalma kategorisinde bulunan Kaldım ana teması için belirlenen alt temalar; Arkadaşım tarafından n=1, Yorumlarda n=1;

Kalmadım ana teması n=20; Hesabım yok ana teması n=2 olarak belirlenmiştir. İnternet Ortamında Hakarete Maruz Kalma kategorisi Toplam n=24'tür.

İnternet ortamında hakarete maruz kalma durumuna ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Maruz kalmadım ama bir sayfanın kötü paylaşımlar yapmasından rahatsız olup şikayet ettim.” (Ö4)

“Evet. Arkadaşım tarafından.” (Ö5)

“Evet. Genellikle yorumlarda.” (Ö19)

Sosyal Medya Hesabının Ele Geçirilmesi kategorisinde bulunan Geçirildi ana teması için belirlenen alt temalar; Şifremi değiştirdim n=1, Spamladım n=1, Hackledim n=1, Bilmiyorum n=1, Diğer n=5; Geçirilmedi ana teması n=12; Hesabım yok ana teması n=3 olarak belirlenmiştir. Sosyal Medya Hesabının Ele Geçirilmesi kategorisi Toplam n=24'tür.

Sosyal medya hesabının ele geçirilme durumuna ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Evet. Arkadaşımın ablasının facebook hesabı çalındı.” (Ö4)

“Evet. Benim instagram hesabım çalındı. Herkese onu spamlamaları için mesaj attım.” (Ö10)

“Evet. Yakın arkadaşımın facebook hesabını çalmışlardı. Benimki hiç çalınmadı.” (Ö23)

Siber Zorbalıkla Karşılaşma kategorisinde bulunan ana temalardan; Karşılaştım n=3, Karşılaşmadım n=21 olarak belirlenmiştir. Toplam 24 frekansa baktığımızda 3 kişi siber zorbalıkla karşılaştığını, 21 kişi ise siber zorbalıkla karşılaşmadığını belirtmiştir.

Siber Zorbalık Sonucu Durum kategorisinde bulunan Duygu ana teması için belirlenen alt temalardan; Üzülürdüm n=1, Kötü oldum n=2, Çok üzülürdüm n=1; Eylem ana teması için belirlenen Şikayet ettim alt teması n=2 olarak belirlenmiştir. Siber Zorbalık Sonucu Durum kategorisi Toplam n=6'dır.

Öğrencilerin siber zorbalıkla karşılaşma durumları ve ne hissettiklerine ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Evet karşılaştım. Çok kötü oldum ve şikayet ettim.” (Ö4)

“Evet, çok üzüldüm ama ağlamadım.” (Ö5)

“Hayır karşılaşmadım ama karşılaşıyordum üzülürdüm.” (Ö10)

Haklarını Bilme Durumu kategorisinde bulunan ana temalardan; Biliyorum n=9, Bilmiyorum n=15 olarak belirlenmiştir. Toplam 24 frekansa bakıldığında 9 kişinin siber zorbalıkla karşılaşma durumunda haklarının neler olduğunu bildiği, 15 kişinin ise haklarını bilmediği görülmektedir.

Siber Zorbalığa Verilen Tepki kategorisinde bulunan Eylem ana teması için belirlenen alt temalardan; Dikkat ederim n=1, Hesabımı değiştiririm n=1, Şikayet ederim n=8, Engellerim n=4, Karşılık veririm, spamlarım n=1 olarak belirlenmiştir. Siber Zorbalığa Verilen Tepki kategorisi Toplam n=15'tir.

Öğrencilerin siber zorbalıkla karşılaşma durumunda ne yapacakları ve haklarını bilme durumlarına ilişkin verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Dikkat ederim. Haklarımı bilmiyorum.” (Ö8)

“Haklarımı bilmiyorum ama karşılık veririm.” (Ö15)

“Şikayet eder engellerim.” (Ö16)

Siber Zorba Kişiyi Şikayet Etme kategorisinde bulunan ana temalardan; Evet n=18; Hayır n=5; Karşılaşmadım n=1 olarak belirlenmiştir. Toplam 24 frekansa bakıldığında 18 kişinin siber zorbalık yapan kişiyi şikayet ederim dediği, 5 kişinin şikayet etmem dediği ve 1 kişinin de siber zorbalıkla karşılaşmadım dediği görülmektedir. Görüşme yapılan öğrencilerin çoğunluğunun (n=18) siber zorbalık yapan kişiyi şikayet ederim dediği görülmektedir. Hayır diyen bir öğrencinin ise kendim hallederim dediği belirlenmiştir.

Şikayet Yeri kategorisinde bulunan Resmi ana teması için belirlenen alt temalardan; Mahkemeye n=2, Polise n=4, İlgili yerlere n=4; Aile ana teması için belirlenen alt temalardan; Abime n=1, Kendim n=1; Diğer ana teması için belirlenen alt temalardan; Hesabımı kapatırım n=2, Engellerim n=1, Karşılaştığım siteye n=2, Spamlarım n=1, Bilmiyorum n=3 olarak belirlenmiştir. Şikayet Yeri kategorisi Toplam n=21'dir.

Öğrencilerin siber zorbalık yapan kişiyi şikayet etme ve durumları ve nereye başvuracakları ile ilgili verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

“Evet. Ama nereye başvururum bilmiyorum.” (Ö5)

“Ederim. Polise başvururum ve hesabımı kapatırım.” (Ö12)

“Ederim. Polise” (Ö24)

## 5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

### 5.1. Sonuç ve Tartışma

Bilgi ve iletişim teknolojileri günümüzde neredeyse her alanda kullanılmakta ve hayatımızın bir parçası haline gelmiş durumdadır. Bu değişim bireylerde de değişikliğe neden olmakta ve insanların geçmişte kullandıkları alışkanlıkları, değer yargıları, öğrenme biçimleri de bu değişimden etkilenmektedir. İnsanlar arasındaki kuşak farklılıkları bilgisayar ve internet teknolojisinin gelişerek daha yaygın kullanılmasıyla daha da belirginleşmiştir. İnternet teknolojisine göre 1980 yılından önce doğanlar dijital yerli, sonra doğanlar ise dijital göçmen olarak iki kuşak oluştuğu belirtilmiştir (Prensky, 2001). Bu kuşakların birbirinden farklı algılama, öğrenme ve yaşam tarzları vardır (Prensky, 2001; Davis, 2001; Fritsch, 2010; Yenilmez ve Seferoğlu, 2013). Teknolojinin hayatın her alanında olduğu gibi eğitimde ve eğitimin en önemli bileşenleri olan öğretmen ve öğrenciler üzerinde de etkileri olduğu kaçınılmazdır. Günümüz öğrencileri dijital yerlileri oluşturmakta ve dijital yerli olarak adlandırılmaktadırlar (Prensky, 2004; Yılmaz, 2007; Demir, Özmantar, Bingölbali ve Bozkurt, 2011; Bilgiç, Duman ve Seferoğlu, 2011).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişim her alanda olduğu gibi eğitim alanında da değişikliklere ve dönüşümlere neden olmaktadır. Günümüzde öğrenciler teknolojiyle iç içe büyüdükleri ve gelişen teknolojiye kolay uyum sağladıkları için eğitimde değişikliklere gereksinim vardır. Bunun yanında yeni nesil öğrencilerin özelliklerinin bilinmesi eğitiminde daha iyi sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı için önem arz etmektedir. Eğitimde yapılacak düzenlemelerde öğrenci özellikleri göz önünde bulundurulmalı ve bu düzenlemeler öğrencilerin gereksinimlerine uygun olmalıdır. Çünkü her geçen gün teknoloji daha hızlı bir şekilde gelişmekte ve değişmektedir. Öğrencilerin de değişen dünya koşullarına uygun şekilde, üst düzey düşünme becerileri kazandırılarak yetiştirilmesi gerekir. Bunu sağlayabilmek için de öğrenci özelliklerinin belirlenmesi gereklidir (Şahin, 2009).

Öte yandan bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler ve gelişen teknolojiler sunduğu kolaylıkların yanı sıra beraberinde bazı riskler de getirmiştir. İnternetin kötü amaçlı kullanımı ve klasik akran zorbalığının yerini alan siber zorbalık bu risklerin başında gelmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde siber zorbalığın bireyleri olumsuz yönde etkilediği ve özellikle gençler arasında yaygın bir sorun olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada Ereğli’de öğrenim görmekte olan ortaokul öğrencilerinin dijital yerli özelliklerine sahip olma durumları ile dijital yerli özelliklerinin cinsiyet, sınıf, anne çalışma durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, gelir düzeyi, BİT sahip olma durumu ve teknoloji kullanma düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği, karşılaştıkları sorunlar ve siber zorba olma durumları incelenmiştir. Araştırma kapsamında 571 öğrenciye ulaşılmış ve veriler anket, ölçek ve görüşme yoluyla toplanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğrencilerin Yeni Binyılın Öğrencisi anket maddelerine verdikleri yanıtların toplamları incelendiğinde katılımcıların %78,10’unun toplam puanının orta ve üstü düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bundan dolayı katılımcıların yaklaşık %78’i dijital yerli öğrenci özelliklerini göstermektedir diyebiliriz. Dijital yerliler dijital ortam ile sürekli etkileşim halindedirler (Sprenger, 2010; Aktaran: Çukurbaşı ve

İşman, 2014). Bu yönleriyle öğrencilerin büyük bir kısmının dijital yerli özelliği gösterdiği söylenebilir. Prensky (2001) bu yaş grubunun dijital yerli olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin cinsiyete göre, erkek öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Erkek öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin kız öğrencilerin dijital yerli özelliklerinden daha fazla olduğu görülmüştür. Şahin (2010) da çalışmasında benzer şekilde öğrencilerin genel YBÖ düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığını, bu farklılığın ise erkekler lehine olduğunu belirtmiştir ve genel ortalama puanları karşılaştırıldığında erkek öğrencilerin YBÖ düzeylerinin kız öğrencilerin YBÖ düzeylerine göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre bilgisayar ve internet kullanımlarının ve bunlara karşı ilgilerinin daha fazla olması dijital yerli özelliklerinin de cinsiyete göre erkekler lehine anlamlı farklı olmasında etkili olmuştur.

Öğrencilerin sınıf düzeylerine ve annelerin çalışma durumuna göre dijital yerli özelliklerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Şahin, Namlı ve Schreglmann (2016) çalışmalarında farklı olarak cinsiyet değişkeni ile yeni bin yılın becerileri ve bilgisayar kullanımı arasında anlamlı farklar olduğu, sınıf düzeyi değişkeni ile yeni bin yılın becerileri ve bilgisayar kullanımı arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaştıklarını belirtmişlerdir. Çukurbaşı ve İşman (2014) ise yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre dijital yerli özelliklerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaştıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin anne ve baba eğitim durumlarına, gelir düzeyine ve teknoloji kullanma düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Ortalama puanlara bakıldığında anne ve baba eğitim düzeyi ve gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin anne ve baba eğitim düzeyi ve gelir düzeyi düşük olan öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca BİT sahibi olan öğrencilerin (bilgisayar, akıllı telefon ve e-posta

hesabı olan öğrencilerin) dijital yerli özelliklerinin BİT sahibi olmayan öğrencilere göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Siber Zorbalık ölçeğinden elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğrencilerin Siber Zorbalık ölçek maddelerine verdikleri yanıtların toplamları incelendiğinde katılımcıların %2,28'inin toplam puanının orta ve üstü düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bundan dolayı katılımcıların yaklaşık %2'si siber zorbadır diyebiliriz. Öğrencilerin Siber Zorbalık ölçeğinden aldıkları toplam puanların çok yüksek olmadığı görülmüştür. Siber mağdur olma durumları incelendiğinde farklı sonuçların çıkacağı düşünülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık deneyimleriyle ilgili olarak yaptıkları çalışmada Baştürk Akca, Sayımer ve Ergül (2015) 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin %9,5'inin sadece siber mağdur, %7'sinin sadece siber zorba ve %7,5'inin siber mağdur/zorba olmak üzere, toplamda tüm örneklemin %24'ünün siber zorbalık/mağduriyet durumlarına dahil olduğu sonucuna ulaşımlardır. Ayas ve Horzum (2012) çalışmalarında ilköğretim öğrencilerin %18,6'sının sanal zorbalığa maruz kaldığı, %11,6'sının sanal zorbalık yaptığı sonucuna ulaşımlardır. Ayrıca Baker ve Kavşut (2007) 14-19 yaş arasındaki öğrencilerin %30'unun; Arıcak (2009) %54'ünün siber zorba kurbanı oldukları sonucuna ulaşımlardır.

Öğrencilerin siber zorba olma düzeylerinin cinsiyete, sınıf düzeyine, gelir düzeyine ve teknoloji kullanma düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Erkek öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin kız öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinden daha fazla olduğu görülmüştür. Benzer olarak Baştürk Akca, Sayımer ve Ergül (2015); Peker, Eroğlu ve Ada (2012); Dilmaç (2009); Serin (2012); Taştekin (2016); Cicioğlu (2014); Burnukara ve Uçanok (2012); Horzum ve Ayas (2011); Özer (2016) yaptıkları çalışmada erkeklerin kızlara göre daha fazla siber zorba oldukları sonucuna ulaşımlardır. Farklı bir çalışmada ise kız öğrencilerin internet bağımlılığının artması ve yaşam doyumunun düşmesi siber zorba olma olasılıklarını arttırmıştır ayrıca kız öğrencilerin internet bağımlılığının siber mağdur olma olasılığını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Çetin, Peker ve Eroğlu, 2010). Arıcak (2009) ise üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada siber zorba kurbanı olma boyutunda cinsiyete yönelik anlamlı bir farklılığın olmadığını

belirtmiştir. Siber zorbalık davranışının cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşan yabancı literatüre ait çalışmaların da olduğu belirlenmiştir. Notar, Padget ve Roden, (2013) yaptıkları çalışmada cinsiyet ile siber zorbalık davranışı arasında ilişki olduğu ve erkeklerin kızlara göre siber zorbalık davranışını daha fazla gösterdikleri sonucuna ulaştıklarını belirtmişlerdir.

Sınıf düzeyine göre 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin siber zorbalık düzeylerinin 8. Sınıf öğrencilerinin siber zorbalık düzeylerinden fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Peker (2014) siber zorbalıkla başa çıkma ile ilgili çalışmasında çaresizlik başa çıkma davranışları ve saldırganlık başa çıkma davranışlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiği, yardım arama, mücadele, önleme ve teknik başa çıkma boyutlarında ise sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonuçlarına ulaşmıştır. BİT sahibi olan öğrencilerin (bilgisayar, akıllı telefon ve e-posta hesabı olan öğrencilerin) siber zorbalık düzeylerinin BİT sahibi olmayan öğrencilere göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kavuk ve Keser (2016) yaptıkları çalışmada siber zorba ve siber kurban olma ile cinsiyet, internete bağlanma yeri, internet kullanım süresi ve internet kullanım amaçları arasında anlamlı farklar bulduklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonucuna benzer olarak internet kullanma süreleri arttıkça siber zorba ve siber zorba kurbanı olmanın arttığı sonucuna ulaşan çalışmalar (Burnukara, 2009; Çifçi, 2010; Serin, 2012) vardır. Baykal (2016); Kocatürk (2014) yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin siber zorbalık davranışları ile evlerinde internete bağlı bilgisayarları olması arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve evinde bilgisayarı olan öğrencilerin daha fazla siber zorbalık davranışında bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Türkoğlu (2013) ise ergenler ile yaptığı çalışmasında öğrencilerin evlerinde internet bağlantısı olması ile siber zorbalık davranışları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin annelerin çalışma durumuna, anne ve baba eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer olarak Çiftci (2015) de lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin siber zorbalık eğilimlerinin anne ve baba eğitim durumu ile ilişkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Öğrencilerin dijital yerli olma düzeyleri ile siber zorbalık düzeyleri arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin interneti en çok ders çalışmak / ödev hazırlamak (%31,5 sosyal ağlar (%20,5) ve oyun oynamak (%17,1) amacıyla kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Madell ve Muncer (2004) ise ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, öğrencilerin % 67'sinin müzik dinlemek, % 56'sının internette gezinti yapmak, % 55'inin e-postalarını kontrol etmek ve % 28'inin de bilgi edinmek amacı ile interneti kullandığı sonucuna ulaşmışlardır. Çocuklar ve ergenler bilgisayar ve interneti oyun oynamak, müzik dinlemek, yazı yazmak, ders çalışmak gibi amaçlarla kullanmaktadırlar (X. Li and Atkins, 2004).

Nitel verilerden elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır: Görüşme yapılan 12 veliden siber zorbalık kavramını bilenlerin sayısının 7, bilmeyenlerin sayısının 5 olduğu görülmüştür. Veliler, çocuklarının interneti çoğunlukla eğlence amaçlı kullandıklarını ve internet kullanımlarının çok olduğunu belirtmişlerdir. Bilgisayar ve interneti en çok ders ve oyun amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Bilgisayarları ortak kullanım alanında olan kişiler çoğunluktadır. 12 veliden 7'sinin güvenli internet hizmeti kullanmadıklarını belirttiği görülmüştür. Velilerin çoğunluğunun çocuğun bilgisayar kullanımını, internet kullanımını, internette hangi oyun veya sitelere girdiklerini kontrol ettikleri görülmüştür. Velilerin büyük bir çoğunluğu çocuklarının eğitim içerikli siteleri bilip kullandıklarını belirtmiştir. Velilerin çoğunluğunun çocuklarının internette karşılaştıkları sorunlardan haberdar oldukları görülmüştür. Velilerin çoğunluğunun çocuğunun siber zorbalıkla karşılaşması durumunda önlem alma, şikayet etme ve karşılaştıkları sorunları yasal yollara başvurarak çözmeyi seçtiği görülmüştür.

Görüşme yapılan 24 öğrenciden siber zorbalık kavramını bilenlerin sayısının 5, bilmeyenlerin sayısının ise 19 olduğu görülmüştür. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun siber zorbalık kavramını bilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun bilgisayar ve internet kullanımını 5-6 yaşlarında, babalarından ve aile üyelerinden öğrendiğini görülmüştür. Velilerin görüşlerine paralel olarak öğrencilerin interneti en çok ödev ve oyun amacıyla kullandıkları görülmüştür.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun internet üzerinde gazete / dergi okumadıkları görülmüştür. Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanırken karşılaştıkları sorunların en çok zararlı yazılım ve donanım ile ilgili olduğu görülmüştür. Sosyal medya platformlarında en çok tanımadıkları kişilerden gelen mesaj ve istek sorunuyla karşılaştıkları görülmüştür. İstemedikleri bir paylaşım olduğunda çoğunluğunun şikayet ettiği görülmüştür. Rahatsız edici mesaj ve yorumların yoğun olarak küfürlü, argo cümleler şeklinde olduğu görülmüştür. Öğrencilerin siber zorbalıkla karşılaşma durumunda çoğunluğunun haklarını bilmediği fakat polise ve ilgili yerlere şikayet edeceklerini belirttikleri görülmüştür.

## **5.2. Öneriler**

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulardan yola çıkarak yapılan yorumlara ve sonuçlara göre uygulamaya yönelik öneriler ve araştırma önerileri ilgili başlıklar altında verilmiştir.

### **5.2.1. Eğitimcilere Yönelik Öneriler**

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre öğrencilerin dijital yerli özelliklerinin, sahip oldukları ve kullandıkları teknolojilerle doğru orantılı olarak arttığı söylenebilir. Bu çerçevede, öğretmenlerin ve eğitim ortamlarının öğrencilerin dijital yerli özellikleri göz önüne alınarak geliştirilmesi, yaşam boyu öğrenmeye yatkın ve bilgi çağına uyum sağlayabilen bireyler yetiştirmek açısından faydalı olacaktır. Eğitim ortamlarını dijital öğrencilere uygun hale getirmek için okulda ve okul dışında dijital araçlar ve ortamlar sağlanabilir. Ders içi ve ders dışı etkinlikler her yerden erişim sağlanacak şekilde ve dijital yerli öğrencilerin sıklıkla kullanmayı tercih ettiği cep telefonu, internet gibi araçlar kullanılacak şekilde düzenlenebilir. Öğrencilerin birlikte yapacağı çalışmalara ve yaparak, yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak etkinliklere yer verilebilir. Teknolojinin çok hızlı değişmesi her alanda değişikliklere sebep olmuştur. Eğitim sistemlerinin de bu hızlı değişime uyum sağlaması gerekir. Bunun de için eğitim sistemlerinin geliştirilmesi ve yenilenmesi sağlanmalıdır.

Siber zorbalık ile ilgili öğrencilere ve ailelere bilgilendirici seminerler verilerek daha bilinçli davranmaları ve karşılaşacakları sorunların daha kolay bir şekilde üstesinden gelmeleri sağlanabilir.

### **5.2.2. Velilere Yönelik Öneriler**

Velilerle ve öğrencilerle yapılan görüşmelerde siber zorbalık kavramının ve siber zorbalıkla karşılaşma durumunda haklarının ne olduğunun çoğunlukla bilinmediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Velilerin siber zorbalıkla ilgili bilinçlenmeleri ve çocuklarını bu konuda bilgilendirmeleri ve uyarmaları yararlı olacaktır.

Çocuklarının daha güvenli bir sanal ortamda olmalarını sağlamak için güvenli internet hizmeti kullanmaları önerilmektedir. Yapılan görüşmelerde velilerden bazılarının çocuklarının internette karşılaştıkları sorunlardan haberdar olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunu ortadan kaldırmak için velilerin çocuklarıyla birlikte vakit geçirerek her zaman onların yanında olduklarını hissettirmeleri ve çocuklarının karşılaştıkları sorunları takip ve kontrol etmeleri önerilmektedir. Böylece gelecek tehlikelere karşı çocuklarını koruyabilmeleri sağlanabilir.

### **5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler**

Dijital öğrenci özelliklerini ortaya çıkaracak daha geniş kapsamda araştırmalar yapılabilir. Çok hızlı değişen bir dünyada öğrencilere üst düzey düşünme becerileri kazandırarak onları geleceğe hazırlamak gerekir. Bunu sağlayabilmek için, öğrencilerin özelliklerini ve etkili ve verimli öğrenme koşullarını ayrıntılı olarak belirleyen araştırmalar yapılmalıdır. Bu konuyla ilgili daha fazla araştırma yapılmasının eğitim alanına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Siber zorbalık ölçeğinden elde edilen puanların düşük olduğu görülmektedir. Öğrencilerin siber zorba olmaları konusunda kendilerini açıkça ifade etmemeleri durumu olabileceği için siber mağduriyet ölçeği ile birlikte veri toplanması önerilmektedir.

Ortaokul öğrencileri ile gerçekleştirilen bu çalışma, ilkokul ve lise öğrencileri ile de yapılarak dijital yerli olma düzeyinin diğer yaş gruplarındaki öğrenciler arasındaki dağılımları incelenebilir.

Dijital teknolojilerle iç içe olan ve yoğun olarak kullanan öğrencilerin yaşadığı değişimleri incelemek için uzun dönemli boylamsal araştırmalar yapılabilir.

## KAYNAKÇA

- Akbulut, Y. & Erişti, B. (2011). Cyberbullying and victimization among Turkish university students. *Australasian Journal of Educational Technology*, 27(7), 1155-1170.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı (6. Baskı)*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Arıca, O.T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 34, 167-184.
- Arıca, O. T., Kınay, H. ve Tanrikulu, T. (2012). Siber Zorbalık Ölçeği'nin ilk psikometrik bulguları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, (12-1), 101-114.
- Ayas, T. ve Horzum, M.B. (2012) İlköğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma durumu. *Elementary Education Online*, 11(2), 369-380.
- Baker, Ö.E. ve Kavşut, F. (2007). Cyber bullying: A new face of peer bullying. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.
- Baştürk Akca, E., Sayımer, İ. ve Ergül, S. (2015) Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanımları ve siber zorbalık deneyimleri: Ankara örneği. *Global Media Journal TR Edition*, 5(10), 71-86.
- Baykal, F. (2016). *Lise öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin ailedeki koruyucu etmenlerle ilişkisi: Afyonkarahisar ili örneği*. Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Afyon.
- Bilgiç, H. G., Duman, D. ve Seferoğlu, S. S. (2011, Şubat). Dijital yerlilerin özellikleri ve çevrim içi ortamların tasarlanmasındaki etkileri. *XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 257-263.

- Blais, J. (2008). *Chatting, Befriending, And Bullying: Adolescent Internet Experiences And Associated Psychosocialoutcomes*. Doktora tezi, Queen's University, Kanada.
- Brown, K., Jackson, M. & Cassidy, W. (2006). Cyber-bullying: developing policy to direct responses that are equitable and effective in addressing this social form of bullying. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, 57.
- Burnukara, P. (2009). *İlk ve orta ergenlikte geleneksel ve sanal akran zorbalığına ilişkin betimsel bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Burnukara, P. ve Uçanok, Z. (2012). Okul ortamı ve sanal ortamda meydana gelen akran zorbalığı ne ölçüde örtüşüyor? *Türk Psikoloji Dergisi*, 27(69), 81-96.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık (14. baskı).
- Cicioğlu, M. (2014). *Öğrencilerin problemlili internet kullanımı ve siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Cross, E.J., Piggin, R., Douglas, T. & Vonkaenel-Flatt, J. (2012). *Virtual violence II: Progress and challenges in the fight against cyberbullying*. London: Beatbullying.
- Cvetkovic, V.B. & Lackie, R.J. (2009). *Teaching generation M: A handbook for librarians and educators*. USA: Neal-Schuman Publishers. 978-1555706678.
- Çetin, B., Peker, A. ve Eroğlu, Y. (2010). *Kız öğrencilerde siber zorba ve kurban olmanın yordayıcıları olarak internet bağımlılığı ve yaşam doyumu*. 1.Uluslararası Kadın ve Sağlık Kongresi'nde sunulmuş sözlü bildiri. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

- Çiftci, H. (2015). *Lise öğrencilerinin siber zorbalık eğilimlerinin facebook tutumu ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çifçi, S. (2010). *Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin sanal zorbalık düzeyleri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Çukurbaşı, B. ve İşman, A. (2014, Yaz). Öğretmen adaylarının dijital yerli özelliklerinin incelenmesi (Bartın Üniversitesi örneği). *Bartın University Journal Of Faculty Of Education*, 3(1), 28-54.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Demir, S., Özmantar, M. F., Bingölbali, E. ve Bozkurt, A. (2011). Sınıf Öğretmenlerinin Teknoloji Kullanımlarının İrdelenmesi. *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, 22-24 September 2011 Fırat University, Elazig- Turkey*.
- Dilmaç, B. (2009). Sanal zorbalığı yordayan psikolojik ihtiyaçlar: Lisans öğrencileri için bir ön çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), 1291-1325.
- DiMaggio, P., Hargittai, E., Neuman, W.R. & Robinson, J.P. (2001). Social implications of the internet. *Annual Review of Sociology*, 27, 307-336. Erişim Tarihi: 8 Ocak 2017. <https://www.princeton.edu/~artspol/workpap/WP17%20-%20DiMaggio,%20Hargittai,%20Neuman,%20Robinson.pdf>
- Dutton, W.H. & Blank, G. (2011). Next generation users: The internet in Britain: Oxford internet survey 2011 report. *Oxford Internet Institute, University of Oxford*. Erişim Tarihi: 29 Aralık 2016. [http://www.worldinternetproject.net/\\_files/\\_Published/23/820\\_oxis2011\\_report.pdf](http://www.worldinternetproject.net/_files/_Published/23/820_oxis2011_report.pdf)

- Englander, E. & Muldowney, A.M. (2007). Just turn the darn thing off: Understanding cyberbullying. *Proceedings of Persistently Safe Schools: The 2007 National Conference on Safe Schools and Communities, USA*, 83-92.
- Fritsch, Tobias (2010). *Actor models and digital natives: An empiric research approach for online communities*. Unpublished masters thesis, Almanya. Erişim Tarihi: 11 Mart 2017. [https://books.google.com.tr/books?id=um0lrguewUoC&pg=PA21&dq=digital+natives+digital+immigrants&sa=X&ei=wFVIUdnSBKS47Aa0\\_YHwDg&hl=en#v=onepage&q=digital%20natives%20digi%20tal%20immigrants&f=false](https://books.google.com.tr/books?id=um0lrguewUoC&pg=PA21&dq=digital+natives+digital+immigrants&sa=X&ei=wFVIUdnSBKS47Aa0_YHwDg&hl=en#v=onepage&q=digital%20natives%20digi%20tal%20immigrants&f=false)
- Görzig, A. & Frumkin, L.A. (2013). Cyberbullying experiences on-the-go: When social media can become distressing. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 7(1).
- Jukes, I., McCain, T. & Crockett, L. (2010). *Understanding the digital generation: Teaching and learning in the new digital landscape (21<sup>st</sup> century fluency project)*. Canada. 978-1412938440.
- Hargittai, E. (2010). Digital na(t)ives? Variation in internet skills and uses among members of the ‘net generation. *Sociological Inquiry*, 80(1), 92-113. Erişim Tarihi: 7 Ocak 2017. <http://www.ic.unicamp.br/~wainer/cursos/2s2010/impactos/fulltext4.pdf>
- Helsper, E. & Enyon, R. (2009). Digital natives: Where is the evidence? *British Educational Research Journal*, 1-18. Erişim Tarihi: 16 Aralık 2016. [http://eprints.lse.ac.uk/27739/1/Digital\\_natives\\_%28LSERO%29.pdf](http://eprints.lse.ac.uk/27739/1/Digital_natives_%28LSERO%29.pdf)
- Hinduja, S. & Patchin, J.W. (2011). Cyberbullying: Identification, prevention, & response. *Cyberbullying Research Center*. Erişim Tarihi: 16 Ocak 2017. <http://cyberbullying.org/Cyberbullying-Identification-Prevention-Response.pdf>
- Hollâ, K. (2013). Cyber bullying – Inappropriate adolescent behaviour in the 21<sup>st</sup> century. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, 3(1), 40-44.

- Horzum, M. B., Ayas, T. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma düzeylerinin okul türü ve cinsiyet açısından incelenmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 10(20), 139-159.
- Howe, N. & Strauss, W. (2000). *Millennials rising: The next great generation*. USA: Vintage Books. 978-0375707193.
- Kakırman Yıldız, A. (2012). Dijital yerliler gerçekten yerli mi yoksa dijital melez mi? *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 819-833.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi (28. basım)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavuk, M. ve Keser, H. (2016). İlköğretim okullarında siber zorbalık. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 520-535.
- Keleş, H. N. (2011). Y kuşağı çalışanlarının motivasyon profillerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 129-139.
- Kocacık, F. (2003, Mayıs). Bilgi toplumu ve Türkiye. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 1-10.
- Kocatürk, M. (2014). *Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile siber zorbalık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kowalski, R.M. & Limber S.P. (2007). Electronic bullying among middle students. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 22-30.
- Kowalski, R.M., Limber, S.P. & Agatston, P.W. (2008). *Cyberbullying*. Malden, MA: Blackwell. Erişim Tarihi: 29 Ocak 2017. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9780470694176.fmatter/pdf>

- Köroğlu, İ.Ş. (2014). *Üstün yetenekli çocukların sosyal medya kullanım motivasyonları*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lancaster, L.C. & Stillman, D. (2010). *The m-factor: How the millennial generation is rocking the workplace*. USA: HarperCollins Publishers. 978-0061769313.
- Lehman, J. (2012). *Time Inc. Study reveals that “digital natives” switch between devices and platforms every two minutes, use media to regulate their Moo*.  
Erişim Tarihi: 10 Aralık 2016.  
<https://www.businesswire.com/news/home/20120409005536/en/Time-Study-Reveals-%E2%80%9CDigital-Natives%E2%80%9D-Switch-Devices>.
- Li, Q. (2007a). Bullying in the new playground: Research into cyberbullying and cyber victimisation. *Australasian Journal of Educational Technology*, 23(4), 435-454.
- Li, Q. (2007b). New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools. *Computers in Human Behavior*, 23(4), 1777–1791.
- Li, X. & Atkins, M.S. (2004). Early childhood computer experience and cognitive and motor development. *Pediatrics*, 113(6), 1715-1722.
- Madell D. & Muncer S. (2004). Gender differences in the use of the internet by English secondary school children, *Social Psychology of Education*, 7(2), 229-251.
- Manap, A. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencileri ve siber zorbalık: Samsun ili örneği*. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Mason, K.L. (2008). Cyberbullying: A preliminary assessment for school personnel. *Psychology in the Schools*, 45(4), 323-348.
- McCrinkle, M. & Wolfinger, E. (2010). *The abc of xyz: Understanding the global generations*. Australia: University of New South Wales. 978-1742230351.

- Notar, C. E., Padget, S. & Roden, J. (2013). Cyberbullying: A review of the literature. *universal journal of educational research*, 1(1), 1-9.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi Dünyası*, 11 (1), 101-121.
- Özdemir, M. (2010, Haziran). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özdemir, M. ve Akar, F. (2011). Lise öğrencilerinin siber-zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(4), 605-626.
- Özer, G. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık yaşama düzeyleri ile siber zorbalığın öğrenciler üzerindeki etkileri ve öğrencilerin siber zorbalıkla baş etme stratejileri*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, L. (2002). Dijital uçurumun küresel boyutları. *Ege Akademik Bakış Ekonomi, İşletme, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(1), 127-136.
- Peker, A. (2014). Ergenlerin siber zorbalıkla başa çıkma davranışlarının cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından incelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(1). 1-15.
- Peker, A., Eroğlu, Y. ve Ada, Ş. (2012). Ergenlerde siber zorbalığın ve mağduriyetin yordayıcılarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 185-206.
- Prensky, M. (2001, October). Digital natives, digital immigrants. *On The Horizon*, 9(5), 1-6.
- Prensky, M. (2004). *The emerging online life of the digital native*. Erişim Tarihi: 6 Aralık 2016. [http://www.marcprensky.com/writing/Prensky-The\\_Emerging\\_Online\\_Life\\_of\\_the\\_Digital\\_Native-03.pdf](http://www.marcprensky.com/writing/Prensky-The_Emerging_Online_Life_of_the_Digital_Native-03.pdf)

- Raskauskas, J. & Stoltz, A.D. (2007). Involvement in traditional and electronic bullying among adolescents. *Developmental Psychology*, 43, 564-575.
- Rayport, J.F. (2009). *Social networks are the new web portals*. Erişim Tarihi: 21 Aralık 2016. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2009-01-21/social-networks-are-the-new-web-portals>
- Rideout, V.J. Foehr, U.G. & Roberts, D.F. (2010). *Generation M<sup>2</sup>: Media in the lives of 8- to 18-year-olds*. A Kaiser Family Foundation Study. Erişim Tarihi: 12 Ocak 2017. <https://kaiserfamilyfoundation.files.wordpress.com/2010/01/mh012010presentl.pdf>
- Rosen, L.D. (2010). *Rewired: Understanding the i generation and the way they learn*. USA: Palgrave Macmillan. 978-0230614789.
- Selvi, Ö. (2012). Bilgi toplumu, bilgi yönetimi ve halkla ilişkiler. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3, 191-2014.
- Serin, H. (2012). *Ergenlerde siber zorbalık/siber mağduriyet yaşantıları ve bu davranışlara ilişkin öğretmen ve eğitim yöneticilerinin görüşleri*. Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Slonje, R. & Smith, P.K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 147-154.
- Steffgen, G. & König, A. (2009). Cyber bullying: The role of traditional bullying and empathy. *University of Luxembourg, Campus Walferdange, Research Unit Inside, Walferdange*.
- Şahin, M.C. (2009). Yeni binyılın öğrencileri'nin özellikleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Anadolu University Journal Of Social Sciences*, 9(2), 155-172.

- Şahin, M.C. (2010). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin yeni binyılın öğrencileri (aecd-new millenium learners) ölçütlerine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Şahin, M.C., Namlı, N.A. ve Schreglmann, S. (2016, Şubat). Kırsal kesimlerde okuyan 21. Yüzyıl öğrencilerinin teknolojiden yararlanma düzeyleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 311-319.
- Tanrıkulu, T., Kınay, H. ve Arıcak, O.T. (2013). Siber zorbalığa ilişkin duyarlılık ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 38-47.
- Tapscott, D. (1997). *Growing up digital*. USA: McGraww Hill. Erişim Tarihi: 22 Aralık 2016. <http://www.grownupdigital.com/downloads/chapter.pdf>
- Taştekin, E. (2016). *Ergenlerin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygısı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkiler*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tokunaga, R.S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, 26, 277-287.
- Tonta, Y. (2009). Dijital yerliler, sosyal ağlar ve kütüphanelerin geleceği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), 742-768.
- Türkoğlu, S. (2013). *Ergenlerin problemlili internet kullanımları ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türkoğlu, T. (2010). *Dijital kültür*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Uğraş, T. (2012, Temmuz). *Türkiye'deki dijital yerlilerin yeni medyayı kullanım alışkanlıklarının bilgi toplumu bağlamında incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- VanSlyke, T. (2003). *Digital natives, digital immigrants: some thoughts from the generation gap*. Erişim Tarihi: 21 Aralık 2016. <https://depd.wisc.edu/html/TSarticles/Digital%20Natives.htm>
- Wallis, C. (2006). *GenM: The multitasking generation*. Erişim Tarihi: 10 Aralık 2016. <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,1174696,00.html>
- Yenilmez, Y. ve Seferoğlu, S. S. (2013). Sanal zorbalık ve öğretmenlerin farkındalık durumlarına bir bakış. *Eğitim ve Bilim, Education and Science*, 38(169), 420-432.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Genişletilmiş dokuzuncu baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2007). Sınıf Öğretmeni Yetiştirmede Teknoloji Eğitimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 155-167.

## **EKLER**

**EK-1:** İZİN BELGELERİ

**EK-2:** KİŞİSEL BİLGİ FORMU

**EK-3:** YENİ BİN YILIN ÖĞRENCİSİ ANKETİ

**EK-4:** SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ

**EK-5:** VELİ GÖRÜŞME FORMU

**EK-6:** ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

## **EK-1: ARAŞTIRMA İZİN BELGELERİ**

### **Yeni Binyılın Öğrencisi Anketi Kullanım İzni**

Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet Can ŞAHİN

Ben Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. İzin verirsiniz 2010 yılında hazırlamış olduğunuz "Yeni Binyılın Öğrencisi Anketi" ni tezimde kullanmak istiyorum. Saygılarımla

Lale Hanım,

"Yeni Binyılın Öğrencisi Anketi" ni tezinizde kullanabilirsiniz. Kolay gelsin.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Can ŞAHİN

Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü

### **Siber Zorbalık Ölçeği Kullanım İzni**

Sayın Prof. Dr. Osman Tolga ARICAK

Ben Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. İzin verirsiniz 2012 yılında hazırlamış olduğunuz "Siber Zorbalık Ölçeği" ni tezimde kullanmak istiyorum. Saygılarımla

Lale Hanım,

Siber Zorbalık Ölçeği ve makalesi ektedir. Çalışmanızda kullanabilirsiniz.

Saygılarımla...

Prof. Dr. Tolga ARICAK

Department of Psychology

Hasan Kalyoncu University

## EK-2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

### 1. Cinsiyetiniz?

Erkek ( ) Kadın ( )

### 2. Sınıf?

5 ( ) 6 ( ) 7 ( ) 8 ( )

### 3. Yaş?

10 ( ) 11 ( ) 12 ( ) 13 ( ) 14 ( )

### 4. Anneniz Çalışıyor mu?

Evet ( ) Hayır ( )

### 5. Anne – Baba Eğitim Durumu?

	<u>Baba</u>	<u>Anne</u>
Okur-yazar değil	( )	( )
İlköğretim	( )	( )
Lise	( )	( )
Yükseköğretim	( )	( )

### 6. Ailenizin aylık Toplam gelir düzeyi?

Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek ( )

### 7. Bilgi iletişim teknolojilerine (bilgisayar, akıllı telefon, e-posta hesabı vb.) sahip misiniz?

Evet ( ) Hayır ( )

### 8. Teknoloji kullanma düzeyiniz, yeterliliğiniz?

Az ( ) Orta Düzeyde ( ) İyi ( ) Çok İyi ( )

### 9. İnterneti daha çok hangi amaç için kullanıyorsunuz?

Ders Çalışmak/Ödev Hazırlamak	( )
Film İzlemek	( )
Sosyal Ağlar (Facebook-Twitter-İnstagram-Foursquare)	( )
Oyun oynamak	( )
Alışveriş Yapmak	( )
Haber Edinmek (Arkadaşlarını Takip Etmek)	( )
Diğer (yazınız) .....	( )

**EK-3: YENİ BİN YILIN ÖĞRENCİSİ ANKETİ**

ANKET MADDELERİ		Hiç	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen	Katılıyorum
1	Bilgisayar kullanmak benim için zordur.							
2	Birden fazla e-posta hesabım var.							
3	İnternette bir konuyu araştırırken tek kaynakla yetinmem, başka sitelere de girer, farklı kaynaklara da başvururum.							
4	İnternette aradıklarımı kolaylıkla bulabilirim.							
5	İnternet ilan sitelerine ve forumlara üye olabilirim.							
6	Kendi dosyalarımı (resim, mp3, program vb.) paylaşma açabilirim.							
7	Cep telefonuna mesaj göndermek için interneti kullanırım.							
8	Kendi web sitemi yapabiliyim.							
9	Genellikle birden fazla işle aynı anda uğraşabilirim (örnek: ders çalışma, müzik dinleme, mesaj atma, chat (sohbet) yapma, yemek yeme).							
10	İnternete aynı anda birden fazla siteye bağlanır, hepsini aynı anda takip ederim.							
11	Merak ettiğim konuları kendim araştırıp öğrenmeyi tercih ederim.							
12	Bir internet sitesinde numara sırasıyla verilmiş sayfaları rastgele, serbestçe gezerim, o sırayı takip etmem.							
13	Yeni bir cihazı kullanma kılavuzunu okuyarak değil, kurcalayarak, deneme yanılma yoluyla öğrenirim.							
14	Kitaplarda daha fazla resim, şekil ve grafik olmasını tercih ederim.							
15	Bilgisayarda hareketli, hızlı oyunları oynarım (FIFA, PES 2013, Counter Strike vb.).							
16	Bilgisayarda düşünme gerektiren strateji oyunları oynarım (Age of Empire, Klan savaşları vb.).							
17	Derslerde aklım konudan konuya geçer, genellikle dikkatimi toplamakta güçlük çekerim.							
18	İnternette bir sitede gezinirken asıl önem verip okuduğum konuyu bırakıp diğer bağlantılara tıklayıp serbestçe gezinirim.							
19	E-posta gruplarına üyeliğim vardır.							
20	İnternet üzerinden arkadaşlık sitelerini kullanarak yeni arkadaşlar edinirim (Facebook, sohbet (chat) siteleri vb.).							
21	Gerçek hayatta hiç buluşup görüşmediğim fakat internette sadece takma isimlerini (nick name) bildiğim insanlarla sohbet ederim.							
22	Dinlenme zamanlarımı bilgisayar veya internette geçiririm.							
23	Cep telefonuma mesaj geldiğinde derste de olsam hızla cevap veririm.							
24	Aradığım bilgileri kitaptan bulmaktansa internetten bulmayı tercih ederim.							
25	İnternetteki video içerikli gazeteleri (haberleri), basılmış gazetelere tercih ederim.							

26	Cep telefonuyla mesaj yazarken kısaltma dili kullanırım (kib = kendine iyi bak, tmm, ok = tamam gibi).						
27	Ödevlerimde cep telefonumda kullandığım gibi kısaltma dili kullanmak isterim.						
28	İnternette sitelere yazı yazar, yorum yaparım (facebook, forum siteleri vb.).						
29	Okulda kullanılan bilgi ve iletişim teknolojileri türlerini yeterli buluyorum (bilgisayar, internet, projeksiyon, yazıcı, tarayıcı vb.).						
30	Okulda kullanılan bilgisayar, internet ve teknoloji araçlarının kalitesini yeterli buluyorum.						
31	Okulda kullanılan bilgi ve iletişim teknolojilerine yeterli sıklıkta ulaşabiliyorum.						
32	Okulda cep telefonu, dizüstü ve tablet bilgisayarın serbestçe kullanılmasını isterim.						
33	Ödev yaparken konuyu önce internette araştırırım.						
34	Okulda derslerin içeriği ve ödev konularında söz sahibi olmak istiyorum.						
35	Okulda derslerde kullanılan teknoloji destekli öğretim etkinliklerini yeterli buluyorum.						
36	Okuldaki derslerde birlikte çalışma ve grup çalışması olanaklarını yeterli buluyorum.						
37	Okuldaki ders sürelerini uzun buluyorum.						
38	Derslerde öğretim amaçlı oyun ve eğlence etkinlikleri yeteri kadar kullanılmaktadır.						

#### EK-4: SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ

Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinde gençler arasında görülen bazı davranışlar yazılmıştır. Lütfen bu davranışları tek tek okuyunuz. Okuduğunuz davranışı “hiçbir zaman yapmam” diyorsanız “Hiçbir Zaman” seçeneğini işaretleyin. Okuduğunuz davranışı “bazen yaparım” diyorsanız “Bazen” seçeneğini işaretleyin. Okuduğunuz davranışı “çoğu zaman yaparım” diyorsanız “Çoğu Zaman” seçeneğini işaretleyin. Okuduğunuz davranışı “her zaman yaparım” diyorsanız “Her Zaman” seçeneğini işaretleyin. Çalışmamıza destek olduğunuz için teşekkür ederim.

ÖLÇEK MADDELERİ		Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
1	İnternette başkasının adını kullanarak e-mail hesabı (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) açarım.				
2	Facebook, Twitter gibi sitelerde başkalarının adını gizlice kullanarak hesap açarım.				
3	İnternette arkadaşlarımın ya da başka kişilerin kişisel bilgilerini kullanırım.				
4	İnternette başka kişilere virüslü mesaj (e-mail) gönderirim.				
5	Arkadaşlarımın şifrelerini onların haberi olmadan internette kullanırım.				
6	İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi) adreslerine girmeye çalışırım.				
7	İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice onların oyunlarına girmeye çalışırım.				
8	İnternette başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.				
9	İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.				
10	İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını izinlerini almadan farklı sitelerde yayınlıyorum.				
11	İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını onların iznini almadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderirim.				
12	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili onların hoşlanmayacağı haberler yayınlıyorum.				
13	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili gerçek olmayan söylentiler yayıyorum.				
14	İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma hakaret eden mesajlar gönderirim.				
15	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla alay ederim.				
16	İnternette arkadaşlarıma ya da başkalarına hoşlanmayacakları kötü isim ya da lakap takarım.				
17	Bir insanın yüzüne asla söyleyemeyeceğim şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla söylerim.				
18	Cep telefonundan başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.				
19	Cep telefonundan başka kişilerin fotoğraflarını onların iznini almadan diğer kişilere gönderirim.				
20	Cep telefonundan başka kişilere onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.				
21	Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle ilgili gerçek olmayan söylentiler yayıyorum.				
22	Cep telefonundan başka kişilere hakaret eden mesajlar gönderirim.				
23	Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle alay ederim.				
24	Telefonla başkalarını arayarak onları rahatsız ederim.				

## **EK-5: VELİ GÖRÜŞME FORMU**

### **Görüşme Soruları**

1. Siber zorbalık kavramını biliyor muydunuz? Daha önce basından, televizyondan veya sosyal medyadan duydunuz mu?
2. Çocuğunuzun internet kullanımıyla ilgili neler düşünüyorsunuz, görüşleriniz nelerdir?
3. Çocuğunuz interneti hangi amaçla ve nasıl kullanıyor?
4. Evinizdeki bilgisayar ortak kullanım alanında mı çocuğun kendi odasında mı?
5. Çocuk / Aile profili imkanı sunan güvenli internet hizmeti kullanıyor musunuz? Neden?
6. Çocuğunuzun bilgisayar ve internet kullanımını kontrol ediyor musunuz?
7. Çocuğunuzun günlük bilgisayar kullanım süresini denetliyor musunuz?
8. Çocuğunuzun hangi sitelere girdiğini veya hangi oyunlar oynadığını takip ediyor musunuz?
9. Çocuğunuz eğitim içerikli siteleri biliyor mu, kullanıyor mu?
10. Çocuğunuzun internette karşılaştıkları sorunlardan haberiniz oluyor mu?
11. Çocuğunuz sosyal medya üzerinden siber zorbalık ile karşılaşırsa ne yaparsınız?
12. Sorunu görmezden mi gelirsiniz, kendiniz mi çözmeye çalışırsınız, yasal yollara mı başvurursunuz?

## EK-6: ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

### Görüşme Soruları

1. Siber zorbalık kavramını biliyor muydun? Basından, televizyondan veya sosyal medyadan duydun mu?
2. Bilgisayar ve internet kullanımını ne zaman ve nasıl öğrendin?
3. İnternette hangi amaçla ve nasıl yararlanıyorsun?
4. İnterneti gazete/dergi okumak için kullanıyor musun?
5. Bilgisayar ve internet kullanırken karşılaştığın sorunlar nelerdir?
6. Bilgisayar ve internet kullanırken karşılaştığın sorunlara nasıl çözüm buluyorsun?
7. Sosyal medya platformlarında ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsun?
8. Sosyal medya üzerinden siber zorbalık ile karşılaştın mı?
  - a) İstemediğin bir fotoğrafını/videonu izinsiz paylaştın, etiketleyen oldu mu? Ne yaptın?
  - b) Rahatsız edici mesajlar veya yorumlar aldın mı? Nasıl mesajlardı?
  - c) Sosyal medya ortamında alay edenler oldu mu? Ne yaptın?
  - d) İnternet ortamında hakaret içerikli sözlere maruz kaldın mı? Kimler tarafından ve nasıl?
  - e) Sosyal medya hesabını ele geçiren oldu mu veya başka birinin başına geldi mi? Bununla ilgili duyduğun/karşılaştığın bir şey var mı?
9. Siber zorbalıkla karşılaştıysan ne hissettin, ne yaptın?
10. Siber zorbalık ile karşılaşmanın durumunda ne yaparsın? Haklarını biliyor musun?
11. Siber zorbalık yapan kişiyi şikayet eder misin? Nereye başvurursun?



**T.C.**  
**NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ**  
**Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü**



**ÖZGEÇMİŞ**

Adı Soyadı:	Lale TORAMAN
Doğum Yeri:	EREĞLİ
Doğum Tarihi:	30.11.1990
Medeni Durumu:	Bekar
İletişim:	<a href="mailto:laletoraman.t@gmail.com">laletoraman.t@gmail.com</a>

**Öğrenim Durumu**

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Hacımemiş İlkokulu		Ereğli/KONYA	1996-2001
Ortaöğretim	500 Evler Talat Paşa İ.Ö.O.		Ereğli/KONYA	2001-2004
Lise	Ereğli Anadolu Lisesi	Yabancı Dil Ağırlıklı Program	Ereğli/KONYA	2004-2008
Lisans	Ege Üniversitesi	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	İZMİR	2009-2013
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	KONYA	2015-2017
İş Deneyimi	Ergani Cumhuriyet Ortaokulu, Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (2013-2015) Ereğli İmam Hatip Ortaokulu, Bilişim Teknolojileri Öğretmeni (2015- ...)			